

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI METİNLERİNİN
KÜLTÜREL MİRASA DUYARLILIK DEĞERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MEHMET TAŞDEMİR

Antalya, 2018

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ORTAOKUL ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI METİNLERİNİN
KÜLTÜREL MİRASA DUYARLILIK DEĞERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet TAŞDEMİR

Danışman

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Antalya,2018

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

/ / 2018

Mehmet TAŞDEMİR

İmzası

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

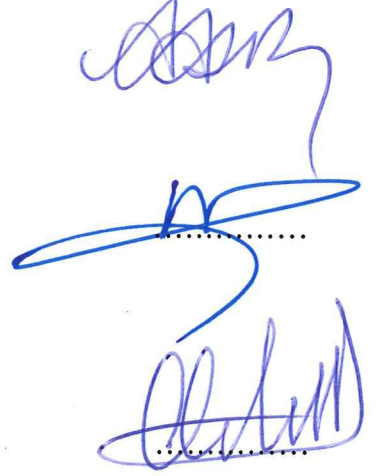
Mehmet TAŞDEMİR'in bu çalışması 25/09/2018 tarihinde jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : **Doç. Dr. Ayhan AKIŞ**.....
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

Üye : **Doç. Dr. Mustafa SAĞDIÇ**
Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

Üye (Danışman) : **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Ortaokul Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Mirasa Duyarlılık Değeri Açısından İncelenmesi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Kültür bir toplumun var olmasını ve toplumun devamlılığını sağlayan ögedir. Tarih boyunca çeşitli milletler kültürleri ile dünya kültürüne katkı sağlamıştır. Türk kültürü de bunlardan biridir. Milli değerler ve kültür ögesini korumayı başaran Türkler tarihe damga vurmuştur. Toplumlar ne kadar kültürlerini koruma eğilimi gösterip çağa ayak uydurursa o kadar uzun yaşayıp var olma mücadelesinden galip çıkar.

Yüksek Lisans eğitimimde birçok konuda bana destek olan, derslerini aldığım değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA ve kıymetli hocam Doç. Dr. Ayhan AKIŞ'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

ORTAOKUL ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI METİNLERİNİN KÜLTÜREL MİRASA DUYARLILIK DEĞERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Taşdemir, Mehmet
Yüksek Lisans İlköğretim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi Demirkaya
Eylül 2018, 50 sayfa

Araştırmanın amacı, 2017-2018 eğitim öğretim yılında kullanılan MEB tarafından hazırlanmış Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını kültürel mirasa duyarlılık değeri bakımından incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında okutulan Sevgi Yayınları'na ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı oluşturmaktadır. Verileri toplamak amacıyla araştırmaya uygun olacak şekilde konu ile ilgili literatür incelenmiş olup nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği ile tarama modelinde bir çalışma yapılmıştır. Verilerin analizinde metin içerik analizi kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler ders kitabındaki metinler tarandıktan sonra, kültürel mirasa duyarlılık değerinin geçtiği metinler tespit edilmiştir. Seçilen metinler doğrudan alıntı yoluyla kaydedilmiştir. Daha sonra bu metinler kültürel mirasa duyarlılık değeri çerçevesinde analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ulaşılan sonuçlar; kültür ve miras öğrenme alanı dışındaki diğer öğrenme alanlarında kültürel miras unsurlarına çok az yer verildiği, kültür ve miras öğrenme alanında ise fazlasıyla kültürel miras unsurlarına yer verilerek ayrıntılı ve öğrenci seviyesine uygun şekilde görsel ve yazınsal metinler verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak bakıldığında kitabın tümünde Türk kültür öğelerine önem verildiği, geçmişten bugüne süren ve değişen kültürel değerlere yer verildiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Ortaokul, Ders Kitabı, Değerler, Doküman İncelemesi

ABSTRACT

ANALYSIS OF MIDDLE SCHOOL SIXTH GRADE SOCIAL STUDIES TEXTBOOK’S TEXTS IN TERMS OF SENSITIVITY OF CULTURAL HERITAGE

Taşdemir, Mehmet
Elementary Education Department
Supervisor: Prof. Dr. Hilmi Demirkaya
September 2018, 50 pages

The purpose of the research is to examine the value of the cultural heritage sensitivity of the 6th grade Social Studies textbook prepared by the Ministry of Education used in the academic year of 2017-2018. The study group of the research is building the 6th grade social studies textbook prepared by Sevgi Publications which was taught in the academic year of 2017-2018. In order to collect the data, the relevant literature has been examined in order to be suitable for the research and the qualitative research methods have been used with the document analysis technique and the survey design. In the analysis of the data, content analysis was used. After the texts in the social studies textbook were scanned, texts with cultural heritage sensitivity values were identified. Selected texts were recorded directly by quotation. These texts were then analyzed in terms of cultural heritage sensitivity values. The results are as follows; cultural and heritage learning areas, cultural and heritage elements have been given very little in other learning areas outside the cultural and heritage learning field. In the learning field of cultural heritage, moreover, cultural and heritage elements have been adequately included and visual and literary texts have been given in detail and in accordance with the student's level. Generally speaking, it has been observed that the book emphasizes Turkish cultural items throughout the book, and the cultural values that have changed and changed from the past to the present. As a result of the analyzes made, it has been understood that there are very few places in cultural heritage elements in learning areas outside culture and heritage learning area. On the other hand, in the field of culture and heritage learning, the elements of cultural heritage are given more and more detailed visual and literary texts suitable for the student level are given. In general, it has been observed that Turkish culture items have been given importance throughout the book, and present and changing cultural values have been included in the book.

Key Words: Social Studies, Middle School, Textbook, Values, Document Analysis

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iii

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi	8
1.3. Araştırmanın Amacı.....	8
1.3. Araştırmanın Önemi.....	8
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	9

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7 Sınıflar) Öğretim Programı.....	9
2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kültürel Değerler.....	10
2.3. Yurt İçinde ve Dışında Yapılmış İlgili Araştırmalar.....	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	13
3.2. Çalışma Grubu.....	14
3.3. Veri Toplanması ve Analizi	14

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR ve YORUMLAR DERS KİTABI METİNLERİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Metinlerinde Tespit Edilen Kültürel Mirasa Duyarlılık Öğeleri	15
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE TARTIŞMA ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	33
5.2. Öneriler	35
KAYNAKÇA.....	36

Özgeçmiş	39
----------------	----

İntihal Raporu.....	40
---------------------	----

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: Amerikan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi

TİKA: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

TÜDEV: Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı ve önemi üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Sosyal Bilgiler bir kavram olarak ilk defa 19. yy başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. O yıllarda ABD'de sosyal sözcüğü popüler sözcüklerden biriydi ve hemen hemen birçok reformun başında bir sıfat olarak bulunmaktaydı. Örneğin sosyal gelişme, sosyal verimlilik, sosyal gerçek, sosyal araştırmalar, sosyal kontrol, sosyal eğitim vb. (Doğanay, 2008, s.78).

Günümüzde hem disiplinler arası hem de sosyal bilimler yaklaşımının farklı şekillerde yer aldığı görülmektedir. Etkin vatandaşlık için disiplinler arası Sosyal Bilgiler anlayışının savunucularından Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) Sosyal Bilgiler'i şu şekilde tanımlamıştır. “Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır.” Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (Doğanay, 2008, s. 79-80).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda (MEB, 2005, s. 42) Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirilebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Türkiye'de 1968 yılında bu ders “Sosyal Bilgiler” adı altında ilkokullarda okutulmaya başlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersi, 1975 yılından itibaren ortaokullarda da okutulmaya başlamıştır. Ancak 1985 yılından itibaren bu ders ortaokullarda Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak okutulmuştur. 1998 yılında hazırlanan yeni müfredatla birlikte 4, 5,

6 ve 7. sınıflarda “Sosyal Bilgiler” dersi olarak okutulmaya başlamıştır (Demirkaya, 2017, s. 92).

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, insanların faaliyet alanlarını bütüncül yaklaşımla eksiksiz işlemek için tarih, coğrafya, antropoloji vb. disiplinleri aynı yere toplamış ve “öğrenme alanı” terimini benimsemiştir (Subaşı, 2014, s. 41).

Birbiri ile ilişkili tema, kavram, beceri ve değerlerin bir bütün olduğu yapı öğrenme alanıdır. Sosyal Bilgilerde ise dokuz öğrenme alanı mevcuttur (MEB, 2005).

1. Birey ve Toplum;
2. İnsanlar, Yerler ve Çevreler;
3. Kültür ve Miras
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim;
5. Küresel Bağlantılar;
6. Güç, Yönetim ve Toplum;
7. Bilim, Teknoloji ve Toplum;
8. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler;
9. Zaman, Süreklilik ve Değişim

Bunlar kendi içinde birden fazla disiplin içerebilir. Örnek vermek gerekirse “Birey ve Toplum” psikoloji ve vatandaşlık; “Kültür ve Miras” antropoloji, tarih ve vatandaşlık; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” coğrafya; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ekonomi; “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Güç Yönetim ve Toplum” sosyoloji, vatandaşlık ve hukuku içermekte “Bilim, Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” disiplinler arası alan olarak anlatılmaktadır. “Zaman, Süreklilik ve Değişim” ile “Gruplar, Kurumlar ve sosyal Örgütler” öğrenme alanları diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüştür (Subaşı, 2014, s. 41).

Ayrıca 2017 müfredat değişikliği ile Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda öğrenme alanları 7’ye düşürülmüştür. Önceki öğretim programında mevcut olan Güç, Yönetim ve Toplum ile Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler adlı iki öğrenme alanı kaldırılmıştır. Ek olarak Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı eklenmiştir.

Bu öğrenme alanlarının açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir:

1. Birey ve Toplum

Bireyin gelişimi ve sosyal çevrenin bu gelişime katkısının değerlendirilmeye çalışıldığı öğrenme alanıdır. Geniş bir zamanı kapsar. Kişisel ve sosyal yeterliliklerini tanıyan, yeniliklere açık, sorumluluk alabilen, karşısındakine saygılı, kendine güvenen bir birey yetişmesini esas alan özellikler içermektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ve aidiyet duygusunu kavramak amaçlanmaktadır. 6 ve 7. sınıfta çok boyutlu düşünmeyi, bilimsel ve nesnel verilere dayalı kişisel görüş ve düşünceler arasında ayrım yapabilmeyi, araştırma yapabilen ve çevresi ile ilişki kurabilen ve etkin vatandaş olabilmenin farkında olan bir birey olduğu öğrenir. Bu öğrenme alanı tüm öğrenme alanları ile ilişkilidir (MEB, 2015, s. 92).

2. Kültür ve Miras

Özellikle 6 ve 7. sınıflarda Türk kültürünü oluşturan unsurları ve bunların tarihsel kökenini öğrencilere anlatan öğrenme alanıdır. Ayrıca milli bilincin oluşmasında önemli bir etkene sahip olan kültür unsurlarını ve bunların gelişimsel süreçlerini kavratarak, kültürel mirası koruma ve geliştirmede duyarlılık kazandırmada etkindir.

İlkokul çocukları, kültürle ilgili olarak geçmişle bugünü karşılaştırıp kültürel ve estetik değerleri algırlar, kültürün zamana ve mekâna göre değiştiğini bilip Türk kültürünün temelini öğrenirler. Kültürün insan tarafından oluşturulduğunu ve kendini kültüre adapte ettiğini inanç, bilgi, değer ve gelenek sistemlerini öğrenirler. Kültürlerin toplumlara özgü olduğunu her toplumun farklı kültürleri olduğunu fark ederler.

6. sınıfta Türk kültürünün yazılı ve sözlü edebiyat ürünlerini inceleyip Orta Asya’da bulunan ilk Türk toplumlarının nasıl yaşadığını onların Türk kültürüne olan etkilerini fark ederler. 7. sınıfta ise Türkiye tarihini ve kırım noktalarını Türkiye’de kurulan Türk devletlerini ve bunların kültürünü, edebiyatını, mimarisini güzel sanatlarını öğrenirler ve bunun siyasi yapıya etkisini fark ederler.

İçerik açısından “İnsanlar Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Birey ve Toplum”, “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları ile işbirliğinde bulunurlar. Tarih, coğrafya, arkeoloji, sosyoloji, antropoloji, etnoloji, sanat tarihi gibi bilim dallarından faydalanır (MEB, 2015, s. 93).

3. İnsanlar Yerler ve Çevreler

Bu öğrenme alanı insanın çevre ile ilişkisini etkileşimini fark etmesi, bu etkileşim sonucu ortaya çıkan beceri ve değerleri kullanarak neden sonuçları ortaya çıkarması ve geleceğe yönelik bireysel ve toplumsal bakış açısı kazanması amaçlanır.

İnsan, yer ve çevre etkileşimi geniş ve renkli bir yelpazedir. Günümüzün teknolojik gelişmeleri sayesinde insan sadece yaşadığı mekân değil tüm dünyadan haberdardır. İnsanlar hem bu unsurun parçası hem de bu unsurlar arasında birleştirici, düzenleyici roller edinir. Bu sayede öğrenciler yaşadıkları yer ile dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olayları öğrenip bunları öğrendikleri coğrafi kavramlar sayesinde analiz ederek çözüm önerisi üretim geleceğe dönük fikirler ortaya çıkarabilir. Bu süreç doğal olarak değişim ve sürekliliği vurgular ve tarihsel süreçle ilişkili olarak devam eder ve zenginleşir.

Bu öğrenme alanı içerik olarak “Kültür ve Miras”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları ile yakın ilişki içindedir ve doğal olarak coğrafya, tarih, antropoloji, arkeoloji gibi bilim dallarını içermektedir (MEB, 2015, s. 94).

4. Üretim Dağıtım ve Tüketim

6. ve 7. sınıfta yer alan ekonomi kavramları ile beraber Türk ekonomisinin dünden bugüne tarihsel yapısına ve bu yapıyı etkileyen etmenlere dair bir görüş oluşmasını sağlayan öğrenme alanıdır.

Bundan dolayı 6. sınıfta günümüz Türk ekonomisinin yapısı, özellikleri ve ekonomiyi etkileyen faktörler hakkında bilgi edinecekler ülke kaynaklarının farkına varıp ekonomiyi geliştirmek için fikir üretmeleri sağlanacaktır. Devletin doğal kaynakları ve vergileri nasıl topladığı ve kullandığını değerlendireceklerdir.

7. sınıfta ise ekonominin tarihine girilip Türklerin tarih içinde ekonomik alanda neler yaptığını dünyada olan gelişme ve keşiflerin ekonomiyi nasıl etkilediği hakkında fikir sahibi olacaklardır. Bunun yanında mesleklerden hangisini tercih edecekleri konusunda da karar vermek için çalışmalar yapacaklardır.

Bu öğrenme alanı içeriği gereği “Küresel Bağlantılar”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim Teknoloji ve Toplum” ve “Kültür ve Miras” öğrenme alanları ile ilişkide olup ekonomi biliminin temel noktalarını içermektedir (MEB, 2015, s. 95).

5. Bilim, Teknoloji ve Toplum

Bu öğrenme alanında 6. ve 7. sınıfta sosyal bilimlerin alt disiplinlerinin de günlük ve toplumsal yaşam üzerinde pratik sonuç ve etkilerini kavrayıp 21. yüzyılda bilim ve teknolojik devrimlerden hareketle ilerideki yaşam hakkında ortaya çıkacak konularla ilgili fikir üretmeleri istenmektedir. Telif hakları ve patentin bilimsel gelişmedeki etkisini tartışıp bu gelişme ve birikimlerin yasalarla korunduğuna dair fikir edinmeleri sağlanacaktır.

Tarih öncesi dönemlerde, ilk insanlar basit aletler yapmasıyla başlayan bilim ve teknoloji ve uygarlıklar ilerleyen süreçteki teknolojilere katkılarından örnekler verip bilim mirasının oluşum sürecini dünden bugüne özetleyip yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşünce ile bilim arasındaki gelişmeleri fark edecektir.

Bu öğrenme alanı “Birey ve Toplum”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Üretim Dağıtım ve Tüketim” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları ile işbirliği içinde olup, tarih, coğrafya, arkeoloji, ekonomi ve hukuk alanlarından temel bilgileri almaktadır (MEB, 2015, s. 95).

6. Güç Yönetim ve Toplum

Bu alanda 6. ve 7. sınıf öğrencileri; etkin ve bilinçli yurttaş olarak topluma katılma yollarını araştırıp görev ve sorumluluk sahibi olmaları sağlanacaktır. Katılım kavramı ve sürecini tanıyıp, demokratik yaşam için katılımın önemi hakkında fikir sahibi olup savunabilirler.

Demokrasinin temel ilkelerinden hareketle yönetim biçimlerini tanır ve bunları karşılaştırır. Toplumsal düzeni ve nasıl sağlandığı, korunduğu ve yönetimi etkilemek için hangi yolların olduğu hakkında fikir sahibi olur.

Kuralların neden yapıldığını ve ihtiyaç duyulma sebebini, kuralların yok olması durumunda neler olabileceği hakkında fikir yürütüp anayasanın hazırlanma sürecini ve yasaların önemi anlarlar.

Geçmişten günümüze Türk devletlerinin yönetilme şekli ve egemenlik çeşitlerini fark edip Türkiye Cumhuriyeti’ndeki güçler ayrılığını analiz edebilirler. İnsan hakları ve dünya tarihinde ki gelişimini araştırıp kadın haklarının da tarihsel süreci hakkında bilgi sahibi olurlar.

Bu alan özellikle “Kültür ve Miras”, “ Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Küresel Bağlantılar” ile ilişkili olup sosyoloji, tarih ve siyaset biliminin temel bilgilerini içermektedir (MEB, 2015, s. 96).

6. Küresel Bağlantılar

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler toplumlar arasındaki zaman ve mekanı kaldırmış, toplumlar arası ilişkiyi sıklaştırmıştır. Yüzlerce yıldır süre gelen farklı bölgelerdeki insanların siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri teknoloji ile yoğunlaşmış bundan dolayı öğrencilerin böyle bir konuda bilinçli olması gerekmektedir.

6. ve 7. sınıf öğrencileri, düşüncelerin, sanat eserlerinin, uluslararası etkinliklerin toplumlar arası etkileşimdeki önemi ve ülke doğal kaynaklarını, ekonomik yeterlilikleri ile diğer ülkeler arasında ki ekonomik ilişki hakkında fikir edinmektedirler. Bu konu bütün dünyayı ilgilendirdiği için ekonomi, siyaset, ekoloji, güvenlik ve sağlık gibi alanlardaki sorunları ve bu sorunların neden çıktığı ne gibi çözümler üretilebileceği hakkında fikirler öne sürerler. Uluslararası kuruluşların neden ve niçin kurulduğunun amaçlarını kavrarlar.

Bu alanda coğrafya, antropoloji, ekonomi, sosyoloji, hukuk, psikoloji ve tarih gibi kavramlarla karşılaşp bunların temel kavramlarını öğrenirler. Bu alan bütün öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir (MEB, 2015, s. 96).

7. Etkin Vatandaşlık

Etkin bir birey olarak haklarını, hak arama yollarını bilmenin, sorumluluklarını yerine getirmenin erken yaşlarda öğrenilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla Sosyal Bilgilerin, sosyal bilimleri ve yansıtıcı düşünmeyi işe koştugu düşünülürse, geleceğin yetişkinleri olacak bugünün öğrencileri için etkin vatandaşlığın anlamı ve önemi kolayca anlaşılabilir. Bu bağlamda hak ve sorumluluklarının bilincinde, inisiyatif alan, karşılaştığı sorunlara barışçıl çözümler üreten, demokratik ve katılımcı vatandaş yetiştirmeye yönelik kazanımlar oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanının temelini hukuk ve siyaset bilimi oluşturmaya karşın yatay anlamda sosyoloji ve tarihten de yararlanılmıştır.

Sosyal Bilgiler 3 temel yaklaşım üzerine kurulmuştur. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler, sosyal bilim olarak Sosyal Bilgiler ve yansıtıcı araştırma olarak Sosyal Bilgiler öğretimi olarak üç farklı yaklaşım türüne sahiptir. Dönem dönem bu anlayışlar önem kazanmış ve eğitim sistemi bunların üzerine kurulmuştur.

Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler, en eski ve yaygın yaklaşımdır, genel amaç toplumun temel kurum, inanç ve değerlerinin öğretilmesini telkin ederek mevcut durumun devamını sağlamaktır. Kültürel devamlılığı sağlamak esastır. İçerik yetişkinler tarafından belirlenir, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, geçmişi öğrenme, sorumluluk alma, uygun tutum ve davranışlarda bulunma ve otoriteye bağlılık gerçekleştirmek istenen hedeflerdendir. Öğretmen merkezli olarak da bilinir (Öztürk, 2012, s. 5).

Sosyal Bilim olarak Sosyal Bilgiler öğretimi yaklaşımı ise, sosyal bilimlere ait bilgi, beceri ve değerlerin kazanılmasının etkin vatandaşlık kazanmak için en uygun yol olduğunu ifade eder. Buna göre öğrenciler sosyal bilimin yapısı ile bilgi toplama ve yorumlamasını öğrenmelidir. Sosyal Bilgiler programının içeriğini oluşturan unsurlar sosyal bilimciler tarafından tanımlanan bulgular, bakış açıları ve sorunlardır. Öğrencilerin karmaşık ve çoğu kez birbirine girmiş dünyalarında karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarını sağlayacak değer beceri ve bilgilerle donatılmasını sağlamaktır (Öztürk, 2012, s. 5).

Son olarak ortaya çıkan yaklaşım ise yansıtıcı araştırma olarak Sosyal Bilgilerdir. Bu yaklaşımın temelini ilerlemecilik akımını ortaya atan John Dewey oluşturmuştur. Bu yaklaşımın temel amacı öğrencinin karar alma becerisini arttırmak ve problem çözme yeteneği kazandırmaktır. Önceden belirlenmiş içerik yoktur. Öğrencilerin bireysel ve kamusal problemleri kavrayıp analiz edebilecekleri bunlara yönelik bilgiye dayalı karar alabilecekleri süreçlere ağırlık vermektedir. Etkinlikler öğrenciyi doğrudan alakadar eden, etkileyen ve kaygılandıran güncel olaylardan oluşmalı, öğrencide şüphecilik oluşturulmalı, inceleme ve araştırma yetisi kazandırmayı temel edinir. Temel yöntem araştırma ve incelemedir (Öztürk, 2012, s. 6).

Genel olarak bakıldığında her ülkede dönem dönem baskın olan yaklaşımlar farklıdır, ülkenin eğitim sisteminin temel alındığı eğitim anlayışı ile yaklaşımlar paralel olarak değişmiştir. Bu sebeple öğrencilerin topluma uyum sağlaması gerçekleştirilip kültürel mirası aktarmaları sağlanmak zorundadır. Toplum kendi devamlılığını sağlamak ve korumak adına mirasını aktarmak zorundadır.

Kültürel miras bir toplumun geleceğini belirleyen en büyük unsurdur ve geçmiş ile gelecek arasında bir bağ görevi görmektedir. Bu bağın herhangi bir yerinde meydana gelen yanlış gelecek bütün kuşakları etkileyecektir. Bundan dolayı kültürel mirasın korunması ve aktarılması büyük bir sorumluluk gerektirmektedir. Son yüzyılda teknoloji ile kültürler yakın etkileşime girmiş ve kültürel yozlaşmalar başlamıştır, bunu önlemek için kültürel değerler gelecek kuşaklara derinlemesine aktarılacak zorundadır.

Bilgiyi, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, insanın içinde yaşadığı toplumdan kazandığı bütün yetenek ve alışkanlıkları kapsayan, atalardan miras kalan maddi manevi değerler bütünü olan kültür, millet kavramının temellerinden biridir (Şahin, 2015, s.1). Bu değerler bir sonraki kuşaklara aktarılmadığında kültür olma özelliği kazanamaz.

1.2. Problem Cümlesi

Ortaokul altıncı sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında kültürel mirasa duyarlılık değeri hangi düzeyde verilmiştir?

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı altıncı sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerinde kültürel miras öğelerini tespit etmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Tomlinson ve Masuhara (2004) kültürü birtakım özellikleri, inançları ve koşulları paylaşan belli bir topluluğun hayat tarzının bütünü şeklinde açıklamışlar ve kültürün bütün ortak ve farklılaştırıcı öğeleri içinde barındırdığını vurgulamışlardır. Yapılan bu tanımlamaya ilave olarak kültürün; hedefleri, ilgileri ve bakış açıları ortak olan bir grup insanın ortaya koydukları tutum ve davranışları olduğunu ifade etmişlerdir. Hofstede (2001) ise kültürün zihni bütüncül bir yaklaşımla programlama tarzı olduğunu ve bundan dolayı kültürün, bir toplulukta yer alan insanları diğerlerinden farklı kıldığı düşüncesini öne sürmüştür. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kültürün yeni nesillere bozulmadan, temel özelliklerinden sapma göstermeden aktarılması toplumun devamlılığı açısından büyük bir önem arz etmektedir. Toplumun sahip olduğu kültürün ve kültürel miras unsurlarının öğrencilere küçük yaşlarda kazandırılması da ayrıca önemlidir. Ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler dersi Türk kültürünün ve kültürel mirasa duyarlılık değerinin kazandırılması için uygun bir yapıya sahiptir (Saraç ve Arıkanç, 2010). Bu nedenle Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kültür içeriği ve kültürel mirasa duyarlılık değeri açısından incelenmesi gelecek nesillere Türk kültürünün aktarılması ve kültürel devamlılığını sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Unutulmamalıdır ki toplumu var eden ve geleceğe hazırlayan onun kültürü ve kültürel mirasıdır. Eğer bunlar kaybedilirse toplumun çözülme ve yok olma zamanı gelmiştir. Bu araştırma ile 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan ders metinleri incelenmiş ve bunlardaki kültürel mirasa duyarlılık değeri araştırması yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önerilen “Sevgi Yayınları İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı” metinleri ile sınırlıdır.

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. Sınıflar) Öğretim Programı

2005 yılında yeni bir program yapma ihtiyacı hissedilmiş ve artık öğrenci merkezli eğitimin gerekliliği, yapılandırmacı yaklaşım ağırlıklı bir program oluşturulmuştur.

Bu yeni programda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (6-7) vizyonu şu kelimelerle ifade edilmiştir: “21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir” (MEB, 2005, s. 41).

Sosyal Bilgiler (6-7) Öğretim Programı’nda Sosyal Bilgiler öğretiminin amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB, 2005, s. 6).

2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kültürel Değerler

2005 İlköğretim Programı'nda "Genel Amaçlar" kısmında yer alan beş madde kültür aktarımını zorunlu kılmaktadır:

"2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir."

"5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder."

"10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar."

“16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder”

“17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir” (MEB, 2005, s. 6).

Programın bu amaçlarından yola çıkarak Sosyal Bilgilerin kültür aktarımı için uygun bir ders olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca geçmişten günümüze Türk kültürünü korumak farklı coğrafyalarda hüküm süren Türk devletlerinin ortak kültürünü oluşturmak da Sosyal Bilgileri dersinin görevidir.

Programın (MEB, 2005) “Atatürkçülük ile İlgili Kazanımlar” kısmında “Atatürkçü Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular” başlığı altında:

1. Atatürk’ün milli tarihimize verdiği önem: Türklerin tarih boyunca birçok güçlü devlet kurdukları belirtilerek Türklerin köklü ve zengin bir tarihe sahip oldukları vurgulanacaktır
2. Diğer örf ve adetlere hoşgörülü olmanın gerekliliği: Diğer milletlerin örf ve adetlerine hoşgörü göstermenin önemi belirtilerek, Atatürk’ün diğer milletlerin örf ve adetlerine hoşgörülü olduğu vurgulanacaktır.
11. Vatandaşların devlete karşı görevleri ve Atatürk’ün vatandaşlık görevlerine verdiği önem: Vatandaşlık görevlerinden askerlik görevi belirtilerek, Atatürk’ün vatandaşlık görevlerine önem verdiği örneklerle vurgulanacaktır.

2.3. Yurt İçinde ve Dışında Yapılmış İlgili Araştırmalar

Avcı (2014) tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Miras Eğitime İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler eğitiminde kültürel miras ile ilgili öğrenci ve öğretmenlerin bilgilerinin boyutunu ortaya çıkarmak, öğretim programı içinde yer alan kültür ile ilgili konuların tespitini yapmak, öğrencilere kültürel miras konusunu daha iyi bir düzeyde öğrenmeleri için öneride bulunmaktır. Nitel bir araştırma olup içerik analizi kullanılmış, 2013-14 eğitim ve öğretim yılında Ankara il merkezinde yer alan 15 ortaokulda öğrenim gören 40 öğrenci ve bu ortaokullarda görev yapan 34 öğretmenin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucunda kültürel mirasın öğrencilere göre geçmişten kalan eserler, halk oyunları, bayramlar, düğünlerden, geçmişten kalan yaşantı ve kültürel değerler olduğu ifade edilmiş. Öğretmenlere göre ise kültürel mirasın büyük oranda milletin geçmişten bugüne maddi manevi değerler olduğu, geçmişten günümüze kalan eserler olduğu ve tüm uygarlıklardan alınmış değerler bütünü olduğu gibi ifadelere yer verilmiştir. Kültürel mirasın korunması ve aktarılmasına yönelik görüşlere incelendiğinde, halkın bilinçlendirilmesi, kültürel öğelerin tanıtımı, derslerde kültürel mirasa gereken önemin

verilmesi ve müze gezilerinin arttırılması gibi öneriler sunulmuştur. Öğrencilere göre en büyük sorun müze gezilerinin yetersiz olması ve bundan doğan kültürel miras eksikliğidir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kültürel miras öğeleri ve tarihsel önemlerinden bahseden bilgi kutucuklarının ön plana çıkarılması gerektiği fikri ağırlık basmıştır.

Zhang (2009) Ortaokul tarih öğretiminde kültürel nesnelerin bilinçli korunması üzerine eğitim ile ilgili yüksek lisans tez çalışmasında, kültürel mirası koruma eğitiminin vatanseverlik değerini kazandırmanın canlı bir şekli olduğunu öne sürmüştür. Bir ülkenin veya ulusun güçlü bir uyum, cazibe ve teşvikler üretebilmesinin, en iyi vatanseverlik eğitim materyalleri yoluyla gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir. Ortaokul öğrencilerinde kültürel mirasın korunması bilincinin geliştirilmesi ve ulusal mirasın tanınırlığını artırmanın ülke ve millet için önemli bir durum olduğunu iddia etmiştir. Öğrencilere kültürel mirasa duyarlılık bilincinin kazandırılmasının, sadece kültürel miras ortamlarında yapılmayıp, aynı zamanda okullarda bu eğitimin verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, kültürel mirasın korunmasının yetersiz kaldığı ve eğitim eksikliğinin bilincinde olarak, öğrencileri kültürel mirası koruma konusunda bilinçlendirmenin önemi üzerinde durmuştur. Dünya kültürel mirasının tüm insanlığa ait olduğunu ve korunması gerektiğini vurgulamıştır. Lise öğrencilerine üniversite giriş sınavı baskısı gibi birçok faktörün bir sonucu olarak, güçlü sosyal sorumluluk duygusunun kazandırılmadığını vurgulayarak, mirasın korunmasına yönelik bilincin artırılmasının önemine yer verilmiştir. Koruma konularıyla ilgilenen ortaokul öğrencilerine kazandırılması gereken pekçok bilgi, tutum ve becerinin bulunduğunu öne sürmüştür.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan metinlerde kültürel miras öğelerini tespit etmek, yeterliliğini ve nasıl aktarıldığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi işe koşulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek (2013, s. 217) doküman incelemesinin araştırılması hedeflenen olgular ve bunların hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsadığını iddia etmişlerdir. Nitel araştırmada doküman incelemesinin tek başına bir veri toplama yöntemi olarak ele alınabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Karadağ, 2014, s. 4).

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma insanların davranışlarını, örgütsel yapılarını, yaşam şekillerini anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Özdemir, 2010, s. 325). Nitel araştırmalar verilerin teker teker okunması yoluyla kod ve kategorilere dayalı olarak araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlar (Karadağ, 2014, s. 4).

Nitel araştırma insanların olayları nasıl nitelediklerinin cevabını aramaktadır (Özdemir, 2010, s. 326). Ayrıca, nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak da bilinmektedir (Böyük, 2017, s. 25). Bilgiye tümevarım yöntemi ile ulaşmayı amaçlar. Yani amaç parçadan bütüne ulaşmaktır.

Ayrıca belge tarama olarak belirtilen doküman incelemesi, geçmişteki olguların izlerini taşıyan film, resim gibi yapıtları, olgularla ilgili olarak yayınlanmış kitap, dergi gibi birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemi olarak da bilinir (Böyük, 2017, s. 3).

Betimsel analiz ise çeşitli yollarla elde edilmiş verilerin, temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren nitel bir analiz türüdür (Özdemir, 2010, s. 336). Bu tür analizlerde araştırmacı gözlemlediği bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer

verir, temel amaç elde edilmiş bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış şekilde sunulmasıdır (Özdemir, 2010, s. 336).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2014-2015 Eğitim Öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle kabul edilen, Sevgi Yayınları İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, araştırmanın konusunu oluşturan unsurlar tez danışmanı ile belirlenip araştırmanın sınırları çizilmiştir. Daha sonra konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ders kitabı metinleri taranarak kültürel mirasa duyarlılık değerinin metinlerde nasıl verildiği incelenmiş ve bunlar yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımına göre, çalışmada toplanan veriler önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Toplanan veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde tasvir edilir. Daha sonra ortaya çıkan bu tanımlamalar açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri incelenir ve bazı sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İlk olarak internetten Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı indirilerek, kültür ve kültürel miras öğeleri bakımından araştırılmıştır. Daha sonra Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf ders kitabı indirilip genel metin taraması yapılmıştır. Ders kitabında kültür ve kültürel miras öğeleri bulunarak bunların genel değerlendirilmesi ve yorumu yapılmıştır. Yurtiçi ve dışı araştırma kaynakları teze eklenip tartışma bölümüne gerekli bilgiler yazılmıştır. Sonuç bölümünde ise son değerlendirmeler yapılarak son tartışma yapılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Ders Kitabı Metinlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

4.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Metinlerinde Tespit Edilen Kültürel Mirasa Duyarlılık Öğeleri

1. Ünite: Hak ve Sorumluluklarımız

“Gizem Hanım’ın Başından Geçenler”

Gizem Hanım, uzun süredir almak istediği cep telefonu için yolunun üzerindeki mağazaya girdi. Mağaza görevlisine istediği cep telefonu modelini gösterdi ve biraz acele etmesini istedi. Çünkü işe geç kalmıştı biraz. Görevli hemen onun istediği gibi bir cep telefonu getirdi. Gizem Hanım cep telefonunu eline aldı. Şöyle bir çevirdi, sağına soluna baktı ve acele ile kasaya yöneldi. Kasada ödemeyi yaptıktan sonra koşarak işe gitti. Gizem Hanım akşam eve gidince, aldığı telefonu kutusundan heyecanla çıkardı. Kullanma kılavuzunu dikkatlice okudu. Kılavuzda belirtilenleri sırasıyla uyguladı ama telefon çalışmadı. Acaba yanlış bir şey mi yapıyorum diye işlem basamaklarını birkaç kez gözden geçirdi. Ama telefonu yine çalıştıramadı. Ertesi gün Gizem Hanım mağazaya giderek görevliye durumu anlattı. Görevli kızgın bir ifade ile böyle bir şeyin mümkün olamayacağını, söyledi. Telefonu kendisi uğraştı ama o da çalıştıramadı. Gizem Hanım bu durum karşısında görevliye, ya telefonunu değiştirmeleri ya da iade almaları gerektiğini söyledi. Uzun bir tartışma sonunda görevlinin son sözleri, “Satılan mal, geri alınmaz.” şeklinde oldu. Gizem Hanım bu durum karşısında sinirlenerek mağazadan ayrıldı (MEB, 2017, s. 21).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Metinde bir ürün alan Gizem Hanım’ın üründe ki hatadan dolayı geri vermek istemesine rağmen satıcının ürünü almadığı gözükmektedir. Tüketici haklarını tam olarak bilmeyen Gizem Hanım mağazayı terk etmiştir. Esnafın bu sert tavrı esnafa yakışmamaktadır. Zira müşterilere bu şekilde davranmak esnaflık ilkelerine aykırıdır. Esnaf müşterisine güler yüzlü davranmalı, onu memnun etmeye çalışmalıdır. Türk Kültürü içerisinde ahilik-lonca sisteminin devamı olan esnafılıkta bozuk mal satmak ve geri almamak geçmişten bugüne suçtur (Cora, 2017). Tarihsel olarak bakarsak bozuk mal satan esnaf ahilik teşkilatından atılır ve bir daha

esnaflık yapmalarına izin verilmezdi, günümüz dünyasında ise Türk Standartları Enstitüsü aynı görevi yapmaktadır.

Örnek vermek gerekirse halk arasında “pabucu dama atılmak” deyiimi kullanılır. Bu deyiimi kültürümüze ahilik örgütü katmıştır. Rivayetlere göre Ahi Evran, ayakkabı esnafının bulunduğu çarşıdan geçerken esnafın yaptığı ayakkabıları inceler ve hileli gördüğü ayakkabıyı kesip esnafın damına atar, dükkânı kapatılır ve ustasının peştamalı kilide bağlanır. Satılan malın yerine de müşteriye yeni bir ayakkabı verilerek zarar önlenir. Olay esnaf arasında kısa zamanda duyulur. Falanca ustanın pabucu dama atıldı denir. Pabucu dama atılan usta haftalarca insan içine çıkamaz, kimsenin yüzüne bakamaz, kendini affettirmek için elinden geleni yapsa da yine de affedilmeyince bulunduğu yöreyi terk eder (Cora, 2017).

Ahilik ve lonca örgütünün devamı olarak 1960 tarihinde 132. sayılı kanun ile Türk Standartları Enstitüsü kuruluşundan günümüze aynı şekilde işlem yapmaya devam etmektedir.

2.Ünite: İpek Yolunda Türkler

“Oğuz Kağan Destanı”

...Oğuz’un yanında yaşayan aksakallı bir ihtiyar vardı. Akıllı ve anlayışı iyi olan bu adam bir gece rüyasında, altın bir yay ve üç gümüş ok gördü. Altın yay doğudan batıya uzanıyordu. Üç gümüş ok da kuzeye doğru gidiyordu. Uyanınca gördüklerini Oğuz’a söyledi. Oğuz ertesi sabah oğullarını çağırdı. Onlara “Benim gönlüm avlanmak istiyor. Ama ihtiyar olduğum için artık cesaretim yoktur. Gün, Ay, Yıldız siz doğu tarafına; Gök, Dağ, Deniz sizlerde batı tarafına gidin “ dedi. Çocuklar bu emri yerine getirdiler. Gün, Ay, Yıldız bir zaman sonra, bir altın yay buldular. Babalarına getirdiler. Oğuz yayı üç parça yaptı ve onlara “ Ey büyük oğullarım yay sizin olsun. Yay gibi okları göklere atın.” dedi. Gök, Dağ, Deniz bol bol avlandıktan sonra üç gümüş ok buldular. Okları babalarına getirdiler. Oğuz Kağan sevindi. Onları küçük oğullarına pay etti ve “Ey küçük oğullarım, bu oklar sizin olsun... Sizler de ok gibi olun “ dedi. Ondan sonra Oğuz kağan bir kurultay topladı. Kurultaya herkesi çağırdı. Sağında Bozoklar, solunda Üçoklar oturuyordu. Kırk gün, kırk gece yediler, içtiler ve sevindiler. Bundan sonra Oğuz ülkesini oğulları arasında paylaştırdı. Ve onlara “ Ey oğullarım, çok yaşadım, çok savaştım, çok ok attım. At üstünde çok dolaştım. Düşmanlarımı ağılattım, dostlarımı güldürdüm. Gök Tanrı’ya borcumu ödedim. Şimdi yurdumu size veriyorum” dedi (MEB, 2017, s. 55).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Metinde Hun devletinin ve Türk milletinin destanlarından olan “Oğuz Kağan Destanı”ndan bir kesit anlatılmıştır. Oğuz Kağan Hun devleti hükümdarı Mete Hanla eşleştirilmektedir. Parçada Oğuz Kağan’ın hükümdarlığının son zamanlarında ülkeyi oğullarına nasıl ve neden

verdiği anlatılmış ve Türk kültürel değerlerine yer verilmiştir. Kurultay ise devletin ileri gelenlerin toplandığı ve danışıldığı meclistir. Toy ise şenlik ve kutlama zamanları hükümdarların halkı için verdiği ziyafettir. Bu toplantılar halk ile devleti kaynaştırır, gelenek ve görenekleri canlandırır. Hükümdarların malları aynı zamanda halkın mallarıdır ve onlara pay edilir. Hükümdar halkını doyurup, yedirip, içirmekten sorumlu ve onları korumakla görevlidir.

Paragraftaki ok ve yay sembolik olarak devleti ve bu kültürel mirası temsil eder. Oğuz Kağan devleti oğullarına emanet edip hanlığını bırakmıştır.

“Ergenekon Destanı”

...Dört yüz yıl sonra kendileri ve sürüleri o kadar çoğaldı ki artık oralara sığamaz oldular .. Çıkmaya yol aradılar. Bir türlü bulamadılar. Bir demirci “ Ben bir yer gördüm, orada bir demir madeni var. Sanıyorum ki... Onu eritirsek bir yol buluruz” dedi. Dağın böğründeki çatlağa bir sıra odun, bir sıra kömür dizdiler... Ateşlediler, hepsini birden körüklediler. Tanrının gücüyle demir eridi. Bir yüklü deve çıkacak kadar yol açıldı. O ayı, o günü ve o saati belleyip dışarı çıktılar. İşte o gün Kök Türklerce bayram sayıldı. O gün bir demir parçasını ateşte kızdırırlar. Demir kıpkırmızı olunca önce han, demiri kıskaçla tutup örsün üstüne koyar, çekiçe vurur. Sonra bütün beyler de öyle yapar. Bu günü çok değerli sayarak “zindandan çıkıp ata yurduna geldiğimiz gün” derler (MEB, 2017, s. 58).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Bu destan Göktürklerin Ergenekon destanıdır. Destanın başında bir baskınla yok edilen Göktürklerden kurtulan dört kişi etrafı dağlarla çevrili Ergenekon adlı yurda sığınır. Dört yüzyıl sonra buradan çıkıp ata yurtlarına dönüp düşmanlarından intikam alırlar. Demirden dağı bütün halkın işbirliği ile eritmeleri onların sosyal ve kültürel olarak geliştiği ve işbirliğine yatkın olduğunu gösterir. Ayrıca demirci olmaları da buna etken olmuştur. Ergenekon’dan çıkış günü aynı zamanda Nevruz bayramı ve ilkbaharın gelişi olarak kutlanır, demir dövülür, ateş üstünden atlanır.

Ateş üstünden atlamak kültürel değer olarak kötülüklerden arındığımızı gösterir, Orta Asya’dan beridir gelen temel bir değerdir ve günümüz Anadolu kültüründe de gözükmemektedir. O günden beri Türklerde demircilik kutsal sayılmış, Ergenekon’dan çıkaran bozkurt ise Türkler tarafından kutsal bir motif sayılmış saygı gösterilmiştir.

“Kök Türk Yazıtları’ndan”

Türk Oğuz beğleri! Millet! İşitin! Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti; ilini, töreni kim bozabilecekti? Türk milleti! Kendine gel, aklını başına devşir! İtaatsizliğin yüzünden, seni kalkındırmış bilgili kağanına ve zenginleşmiş, kalkınmış güzel yurduna karşı

kendin yanıldın, kötülük getirdin. Silahlılar nasıl gelip seni dağıttılar? Mızraklılar nasıl gelip seni sürdüler? Mukaddes Ötüken ormanının milleti! Dağıldın.

Ben Bilge Kağan. Bu sözümü iyice işitin. Doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar onun içindeki millet hep bana bağlıdır. Bunca milleti hep düzene soktum. Doğuda Şantung ovasına kadar ordu sevk ettim. Denize ulaşmama az kaldı. Çin milleti ile anlaştım. Altını, gümüşü, ipeği bize veriyorlar. Çin milletin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak. Tatlı sözle, yumuşak ipeklerle uzak milletleri aldatıp kendine yaklaştırmış. Sonra kötü şeyler düşünürmüş.

Beyleri, milleti ahenksiz olduğu için, Çin milleti hilekar ve sahtekar olduğu için, aldatısı olduğu için, küçük kardeş ve büyük kardeşi birbirine düşürdüğü için, bey ve milleti karşılıklı çekiştirdiği için Türk milleti il yaptığı ilini elden çıkarmış. Türk beyleri Türk adını bıraktı (MEB, 2017, s. 59).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Orhun yazıtları olarak da geçen bu eserler bugün Moğolistan sınırları içerisinde bulunmaktadır. İlk olarak Ruslar bulmuşsa da pek anlamamışlardır. Danimarkalı bilim adamı Wilhelm Thomsen tarafından ilk defa okunmuş ve dünyaya açıklanmıştır. Kök Türk yazıtları Kök Türk devletinde Bilge Kağan döneminde Vezir Tonyukuk tarafından kendi adına, Bilge Kağan tarafından kardeşi Kültigin ve kendi adına olmak üzere 3 tane dikilmiştir. Ve Türkler hakkında bilgi veren yazıtlardır. Bu metinler Türk hükümdarlık anlayışı, devlet düzeni, kültür ve geleneğine ilişkin çeşitli bilgiler barındırmaktadır (Ayan, 2015, s. 307).

Taşlara oyulmuş metinler, Türkler tarafından yazılan en eski kültürel kaynak niteliğindedir. Kültigin ve Bilge Kağan taşları, ebediliği vurgulayan kaplumbağa biçiminde bir kaide üzerine oturtulmuştur (Kumru, 2017, s. 19). Ayrıca bu yazıtlar için Türklerin ilk kültürel eseri de denebilir. Bunların içinde miras olarak aktarılan kültür-değer-sanatın yanında devlet yöneticilerine uyarılar da vardır. Yazıtlarda töreye uyulması, bunun korunması şart koşulmuştur. Zira töreden vazgeçildiği an Türk devletlerinin yıkıldığı gözükmemektedir. Bu yazıtlarda devlet adamları millete hesap vermiştir. Bu eserlere bir bakıma Türk milletin kültürel belleği de diyebiliriz. Bu anıtlar geçmiş tecrübelerden yola çıkarak geleceğe yön verme potansiyeline sahiptir. Zira Bilge Kağan kendinden önce ve kendi dönemindeki bilgileri aktarmış, kendisinden sonraki kuşaklara örnek ve yol gösterici olması açısından bunları kaleme aldırılmıştır.

“Elçinin Gözlemleri”

568 yılında Bizanslı elçi Zemorkhos ziyaret ettiği Kök Türk kağanı için şunları söylemiştir; Türk beyi onu önce ipeklerle süslenmiş bir çadırda karşılamıştı. Çadırın içinde çeşitli madenlerden yapılmış heykelcikler, altın sürahi ve kaseler, altınlarla çevrili bir döşek vardı. Beyin başka çadırında da direkleri altın kaplama ve kuş figürleriyle süslüydü. Ortada ayakları altında olan bir taht bulunuyordu. Yine bir merasimde o atlar tarafından çekilen altın bir taht üzerine oturmuştu (MEB, 2017, s. 60).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Bu yazıda Bizans-Göktürk ilişkisinin temsilcisi olan Bizans elçisinin Kök Türkler tarafından misafir edilmesinden bahsedilmiştir. Çadırın içindeki sürahi, kase, heykelcikler Türk sanat anlayışını yansıtmaktadır. Bilindiği üzere altın ve demir işlemeciliğinde oldukça ileri olan Türkler bunları hayatlarının her alanında kullanmıştır. Bu kültürel bir miras olarak ilk Türklerden beri aktarılmış, demiri işleyemeyen atı kullanamayan toplumlara karşı bir silah olarak da kullanılmıştır. Özellikle kuş figürü Türk sanatının olmazsa olmazları arasındadır. Kurt, kartal gibi hayvanlar özellikle kullanılır ve kutsal olarak kabul edilirdi.

“Göç Destanı”

Daha sonra onlar, Çinlilerin Tang sülalesiyle birçok savaşlar yaptılar. Uygur prensesleri, Karakurum’daki kutsal bir dağda oturuyorlardı. Çinliler, Uygurların zenginliğinin buradan geldiğine inandılar. Onun için, siz bizim prensesimizi aldınız, buna karşılık kutlu dağınızdaki taşları biz alıp kullanmak istiyoruz, dediler. Devlet ileri gelenleri buna karşı çıktılarsa da kağanı kandırdıklarından dağı parçalayıp Çin’e götürdüler. Bu taşların götürülmesinden sonra bütün hayvanlar göç, göç diye bağırmaya başladılar. Kağan öldü ve Uygurlar Turfan’a göç etmek zorunda kaldılar (MEB, 2017, s. 60).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Bu paragrafta Uygurların Göç destanı anlatılmıştır. Uygurların “Kutlu Dağ” efsanesinde kurt, ülkeye bereket ve saadet getirdiğine inanılan kutlu bir kayanın Çinlilere verilmesinden sonra, uğursuzluk çöken memleketin açlığa mahkum olması üzerine kendilerine yeni yurt arayan Uygurlara rehberlik etmişti (Kafesoğlu, 1998, s. 333).

Kültürel değerlere ve geleneklere uymamanın sonucu oluşan bu kıtlık zaman içinde bölünmelere yol açmıştır. Bu tür mitolojik hikâye ve destanlar toplum belleğini oluşturmuş gelecek kuşaklara örnek teşkil etmiştir. Uygurlar yaşanan doğal felaketleri kutsal kayaların yitirilmesine bağlamışlar ve bunun sonucunda da Gök Tanrı tarafından cezalandırıldıklarını düşünmüşlerdir. Dolayısıyla inanca karşı yapılan saygısızlık olarak gösterilen Kutsal Kayaların teslimi kendilerine bir ceza olarak dönmüş ve yaşadıkları toprakları terk etmek

zorunda kalmışlardır. O günden bugüne milletin belleğinde yer etmiş olan bu destandan kültüre, dine, inanca, töreye bağlılık çıkarılmalıdır.

“Uygurlarda Kültür”

Tarihlerin ilk devirlerinde Uygurlar sayı bakımından çok değillerdir. Fakat disiplinleri ve cezaları çok şiddetli ve kendileri de çok cesur idiler. Yüksek tekerlekli arabaları vardır. Uygur ülkesini gezen Çinli bir seyyah bu ülkede, görmediği değişik bitkiler ve meyveler bulunduğunu hayretler içinde anlatmıştır.

Uygurlar; Kök Türk, Soğd, Uygur gibi alfabeler kullanmışlardır. Kitaplarını da kaput üzerine basıp yazıyorlardı. Hareketli Uygur harfleriyle kitap basmayı gerçekleştiren ilk uygarlık onlardır.

Yerleşik hayata geçen Uygurlar, mimari alanında çok fazla eser bıraktılar. Bu eserlerde Türk çadır ve ordu geleneği ile Çin geleneğini birleştirdiler. Malzeme olarak boyalı yaldızlı ağaçlar, tuğla, taş ve seramik kullanmışlardır (MEB, 2017, s. 61).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Uygurlar Çin kaynaklarında “Yüksek Tekerlekli Arabalılar” olarak da ifade edilmektedir. Türkler arasında ilk defa yerleşik hayata geçen bu boy geride büyük eserler bırakmış, Türk kültür ve sanat tarihinde devrim yaşatmıştır. Hukuk kaynaklarından ordu geleneğine, mimari-den dini yaşantıya birçok değişiklik yaşamış ve bu da doğal olarak kültürlerine yansımıştır. Gök Tengri inancından Maniheizm dinine geçmişler, yerleşik şehirler kurmuşlardır.

Mani dinini kabul eden ve hatta rahiplik mevkilerini de ellerinde tutan Uygurlar, yavaş yavaş Çin’in uzak bölgelerine kadar yayılmışlar ve Mani mabetleri kurmaya, bu münasebetle de Mani dinini yaymaya çalışmışlardır. Uygur kağanı da bu din adamlarının faaliyetini siyasi nüfuz ve kuvveti ile destekliyordu. Çin’de yapılan Mani mabetlerinin inşaatında ise bizzat Uygur ustaları nezaret ediyorlardı. Orta Asya ve Uzak şark tarihinde çok önemli bir faktör olmaya hazırlanıyorlardı. Çingiz ve hatta Akkoyunlular ve Fatih devrindeki Orta Asya ve Yakın Doğu saraylarında kültür elçilikleri ve hocalık yapan Uygurların bu vazifeleri çok eski devirlerden gelmekte idi (Ögel, 1984, s. 348-351).

Şehirlerde tapınaklar kurulmuş, yeni alfabeler kullanılmış saraylar yapılmıştır. Bazı kalıntılara ulaşılmıştır. Bunlara ait yazıtlarda devlet sistemlerine bakılmaktadır. Dini değişimlere rağmen birçok kültürel özellik kendini korumuştur.

“Uygurlarda Ekonomi”

Uygurların ekonomisinde ticaretin büyük bir payı vardır. Uygurlar ticaret merkezlerini ve ticaret yollarını çok iyi kullanmışlardır. Uygurların Çin ile ticareti çok canlı olmuştur. Uygur ülkesi ile Çin arasında sayıları altmış sekize ulaşan gümrük kapıları açılmış, bu kapılara

atlarla gıda maddeleri getirilmiştir. Satılan mal üzerinden gümrük vergisi alınması bir düzene bağlanmıştır.

Uygurlarda tüccarlık çok gelişmiş bir meslek kolu idi. Özellikle ipek, ipekli kumaş, hayvan ve değerli taş ticaretinde bulunmuşlardır. Uygurlar ayrıca dönemin en iyi demir ve çelik işleyicilerindendir ve bu ürünleri ihraç etmişlerdir. Boraks madeni, en iyi cins bakır oksit ve maden kömürü rezervi ve işletmeleri de yine Uygurların elindeydi. Ayrıca Yeh-lü-ch'u-ts'ai'nin Türkistan Seyahatnamesinde bu bölgede çıkarılan yeşim taşlarından söz edilir. Seyyah, bu bölgedeki insanların çok zengin olduğunu belirtir. Nang Yen Te ise Uygur Seyahatnamesinde şöyle der :” Bu topraklarda fakir insan yoktur. Onlar ihtiyacı olana yemek yardımı yaparlar. İnsanlar uzun ömürlüdür. Yüz yaşının üstünde yaşayan çoktur.”

Yine Yeh-lü-Ch'u-ts'ai'nin seyahatnamesinde, Uygurların alışverişte kullandıkları altın ve gümüş paraların deliksiz olduklarından söz edilmiştir (MEB, 2017, s. 61).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Uygur devleti bir süre sonra ekonomiye yönelmiş yerleşik hayatın tesiri ile ticaret had safhaya ulaşmıştır. Artık askeri güçten çok ekonomik güç hakim olmuş, komşuları ile ekonomik ilişkilerini arttırmıştır. Kültürel olarak millet aç bırakılmamış, hakan tarafından halkın durumu takip edilmiştir ve çalışanlar desteklenmiştir. Çeşitli dallarda kendilerini geliştirmiş altın, gümüş, demir işlemeciliği değer kazanmış, ticaret ve tüccarlık kazançlı hale gelmiştir. Ülkede çıkarılan yeşim taşları işlenmiş ve birer kültürel değer haline getirilmiştir.

“Coğrafi Özellikler ve Günlük Yaşam”

İlk Türk devletlerinin halkları el sanatları açısından çok yetenekliydi. Madene ve ağaca istedikleri şekli verebildikleri gibi ondan masa, sandalye, yatak, dolap, sepet ve kap kaçak türü eşyaları yapabiliyorlardı. Dünya masa, sandalye, koltuk, karyola türü tahta yatakları Türklerden öğrendi. Ahşap malzemeleri, sahip oldukları ormanlardan elde ediyorlardı. Ormanlar aynı zamanda ok, yay ve kargı gibi silahları için de ham madde kaynağıydı. Kullandıkları bu eşya ve giyeceklerini çok güzel hayvan ve bitki motifleriyle donatıyorlardı. Türklerin temelde yetiştirdikleri hayvanların derileri ve yünleri onların giyeceklerinin ana maddesiydi. Hayvanların yünlerini eğirmeyi bilen Türkler, bazı bitki liflerinden de iplik yapıyorlardı. Yine çadır döşemelerinde kullanmak üzere keçeler de hazırlıyorlardı. Çadırların içleri muhteşem halılar, direkleri de kuş, ağaç ve hayvan motifleriyle süslediği gibi, geceleri ve soğuk havalarda üzerlerine almak üzere işlemeli yatak ve yorganlar kullanıyorlardı (MEB, 2017, s. 64).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Türk kültürünün temel özelliği bulundukları coğrafyadaki kısıtlı imkânlarla kendi ihtiyaçlarını karşılama üzerine kuruludur. Masa, sandalye, yatak gibi hayati, ok, yay gibi askeri ihtiyaçlar karşılanmış, bunlar kuş, kartal, bitki gibi kutsal motiflerle süslenerek kültürel miras yaşatılmaya çalışılmıştır. Hayvancılıktan elde edilen deri ve yünler de giyecek olarak kullanmış yine hayvan ve bitki motifleri ile süslenmiştir. Fazla olan eşyalar ticaret şeklinde komşularla takas edilip ihtiyaç ürünleri alınmış böylece kendi kültürel ürünleri başka ülkelere de yayılmıştır.

“İslamiyetten Sonra Giyim Kuşamdaki Değişiklikler”

Türklerin İslamiyeti kabul etmeleri giyim kuşamlarında şu değişikliklere yol açmıştır;

- a. Giyim malzemesinin esasını oluşturan derinin yerini değişik dokumalar almıştır.
- b. Kadın ve erkek giyimlerinde farklılaşma doğmuştur
- c. Yerleşik hayatın artması ölçüsünde, kent ve kırsal kesim giyimleri birbirinden ayrılmıştır.
- d. Toplum hayatında da tek tip giysilerin(üniforma) oranını arttırmıştır (MEB, 2017, s. 74).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Her dinin kültürün kendine özel bazı şartlarının olması Türklerin İslamiyet’e girmesi ile de kendini göstermiş, giyim kuşamda özellikle kendini göstermiştir. Genel olarak yün ve deriyi kullanan Türkler artık bunlardan vazgeçmek zorunda kalmış, yerleşik-kırsal olarak da ayrılmıştır. Kadın erkek aynı şeyleri giymekte iken artık bunlar farklılaşmıştır. Ordu-Millet anlayışı içerisinde yaşayan Türklerde kadın-erkek ayrımı olmadığı için giysilerde de farklılık yok iken bu durum İslamiyet ve yerleşik hayatla beraber değişmeye başlamıştır. Yerleşik hayatın getirdiği kentsel-kırsal ayrımı iyice hissedilmiş bu farklılık giyim kuşama da yansımıştır.

“O Güzelim Bayramlar”

Rengarenk, cam gibi parlayan akide şekerleriyle bayramları, kendimi bildim bileli çok severim.

Eski bayramlar denince akla güzel yiyecekler, lunaparklar, el öpmeler, bayram harçlıkları, küçüklere armağan edilen kenarı oyalı mendiller, badem şekerleri, yeni giysiler, akraba eş dost ziyaretleri geliveriyor.

Bir de mahallenin fakir kişilerine, yetimlere, hastalara, kimsesiz yaşlılara sezdirmeden verilmek üzere erzak paketleri yapılmış.

Bayram sabahı yıkanılır, taranılır, yepyeni giysiler giyilir ve ailece bayramlaşmak için evin büyük odasında toplanılırmış. Çocuklar sıraya girerlermiş. Önce ailenin büyüklerinin; büyük babaların, büyük annelerinin sonra anne ve babaların ellerini öper, “El öpenlerin çok olsun.” Dilekleriyle harçlıklarını alırlarmış.

Ne kadar güzelmiş, değil mi? (MEB, 2017, s. 75).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragrafta gelişen dünyanın ve bunun kültürümüze etkisinden dolayı, eski bayrama özlem dile getirilmiştir. Yeni dünyada bayramlar mesaj ile kutlanmakta, uzak akrabalarla bir telefon ile hasret giderilmekte ve komşuluk eskiye nazaran azalmaktadır. Bu öğeler toplumun kültürünü oluşturan yoğun unsurlardır. Paragrafta bahsedildiği gibi komşulara gitmeler, fakirlere önceden yardım paketleri hazırlanması, aile büyüklerine ziyaretler eskisi gibi olmamakta ya da azalmakta bireyler birbirinden uzaklaşmaktadır. Bu da toplumun kültürünün değer kaybettiğini benliğini, hafızasını yitirmeye başladığını göstermektedir. Bu tehlikeli bir olaydır. Zira milli kültür kaybedildiği zaman milletin geçmişi ile arasında bağ kalmaz gelecek kuşaklara kültür aktarılamaz bu da kültürün yok olma tehlikesini meydana getirir. Bunun için kültürel değerlerimizi korumak zorundayız.

“Büyük Selçuklularda Ekonomik ve Sosyal Hayat”

Selçukluların hakim oldukları bölgelerde siyasi birliğe paralel olarak ticaret yollarının kontrolü ve emniyeti sağlanmıştır. Sulama kanallarına ve tesislerine verilen önem ile ziraat geliştirilmiş, özellikle de Merv ovalarında verimli pamuk üretimi yapılmıştır. Ticaretin ve ziraatin hızlıca gelişmesi neticesinde şehirler zenginleşmiş ülkenin ekonomik durumu parlak olmuştur.

Selçuklular başta din adamlarını himayeleri altına almışlar, medreselerde bunların yetişmesi için ortam hazırlamışlardır. Onların zamanında Farsça edebiyatta en üst seviyeye ulaşmıştır. Medreselerde dini ve edebi eğitimlerin yanında fizik, matematik, tıp ve astronomi konularında önemli ilim adamları yetiştirilmiştir (MEB, 2017, s. 81).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragrafta Büyük Selçukluların ekonomi politikası ve sosyal hayat dengesinden bahsedilmiştir. Unutulmasın ki devletlerin ayakta kalması her ne kadar askere bağlı olarak bilinse de temel unsurlar ekonomi ve eğitimidir. Bunların yok olması veya yok olmaya başlaması toplumsal kopukluklar meydana getirir. Bu da devleti yıkılma aşamasına getirir. Selçuklu devleti tarafından siyasi birliğin sağlanmasının arkasından ülke içinde ticareti geliştirmek açısından çeşitli çalışmalar yapılmış daha sonra eğitimi geliştirmek adına medreseler açmıştır. Bu tür hamleler devletin uzun yaşamasını sağlamıştır. İç huzur ne kadar

çok olursa devletin sağlamlığı da o kadar çok olur. Medreseler kültürün devamlılığı açısından önemli bir kurumdur. Bu kurumlarda kültürel değerler genç kuşaklara aşılanır ve onların da yeni kuşağa aktarması amacıyla şehir ve kırsala yolları eğer bu yol ortadan kalkarsa kültürel çatışmalar başlar ve kültürün aktarılması zorlaşır bu da kültürel yozlaşma ve yok olmaya gider.

“Bayramlar”

Bayram kavramına ilk defa Kaşgarlı Mahmut’un XI. Yüzyılda yazdığı Divan-ü Lugati’t- Türk adlı eserinde yer verilir. Kaşgarlı Mahmut, bayram kelimesinin aslının “bedhrem” olduğunu Oğuzların bu kelimeyi “beyrem” şekline çevirdiklerini anlatır. Kaşgarlı Mahmut bayramı “eğlenme, gülme ve sevinme günü” olarak tanıtır.

Tarihi kayıtlara göre Türklerin Hunlardan itibaren bayram ve festivallere benzer çok sayıda tören ve etkinlikler düzenlediği bilinmektedir. Benzer törenleri Kök Türkler de kutlamıştır. Bu bayram ve festivallerde Türkler topluca şarkı söyler, çeşitli oyunlar oynatarak eğlenirlerdi. Kök Türkler her yıl belirli zamanlarda atalarına kurban keserlerdi. Kutlamalara toplumun her kesimi katılırdı (MEB, 2017, s. 82).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragrafta bayram kelimesinin kökeni hakkında bilgi verilmiş ve ilk defa Kaşgarlı Mahmut’un Divanül Lügatit Türk adlı eserinde yer verildiği ve kelimenin tarihsel açıklamasından bahsedilmiştir. Bayramın Hunlardan itibaren çeşitli vesilelerle kutlandığından bahsetmiş bu bayramlarda neler yapıldığı anlatılmıştır. Kök Türklerde Ergenekon’dan çıkış ve Nevruz’un da bayram olarak kutlandığını biliyoruz. Bu bayramlarda geleneksel olarak kültürün bir parçası olan “Demir dövme” yapılmakta, atalar yâd edilmektedir. Bayramlar milletlerin geçmişten bugüne olan bağları ve kültürü yaşatma etkinlikleridir. Bu kutlamalara toplumun her kesimi katılır, hakandan çobana kadar herkes eşit şekilde kutlamalarda yer alır toplumsal birlik sağlanır çeşitli yarışmalar ve kutlamalar yapılırdı.

“Osmanlılarda Nevruz Kutlamaları”

Türkler tarafından çok eski tarihlerden itibaren kutlanan ve genelde “Yeni Gün” olarak adlandırılan Nevruz, Osmanlılarda da bahar bayramı ve yeni yılın başlangıcı olarak kutlanmıştır. Nevruz, inanışa göre baharın ilk günü ve yılbaşısıdır. Takvimler hep marttan başlar. Bu sebeple Osmanlılarda mali yıl başlangıcı Nevruz olarak alınmıştır ve hemen bütün kanunnamelerde verginin ilk taksidi Nevruzda toplandığı belirtilmiştir. Bu durum Cumhuriyet Döneminde de 1980’li yıllara kadar mali yılbaşı olarak devam etmiştir.

Yeni yılın başlangıcı olarak kabul edilen bu günde eğlenceler tertip edilir, sarayda olduğu gibi halk arasında da eczanelerde yapılan ve Nevruziye denilen macun rağbet görür, bunu elde

edemeyenler tarafından ise en azından tatlı yenirdi. Bu macundan yemenin kuvvet ve şifa verici olduğunu düşünürlerdi. Bu bilgilerden sonra şüphesiz akla hemen Manisa Mesir Macunu Şenlikleri gelmektedir. Bu şenlikler; Osmanlı Türkleri dönemine ait Nevruziyenin halk tarafından en bilineni ve geleneksel olarak XVI. yüzyıldan itibaren aralıksız kutlanan şenliklerdendir. Bugün de hala devam eden bu törenlere şifa bulmak için birçok vatandaşımız katılmaktadır (MEB, 2017, s. 83).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Milletin belleğinde bağımsız yaşama arzusu ile baharın gelişi yer etmiş ve gelecek kuşaklara aktarılmıştır. Bu kutlamalarda macun önemli yer edinmiş, birçok hastalığa deva olduğu için dağıtılmıştır. Toplumun her kesimi bu törenlerde ortak yaşamışlıkları üstünden kaynaşmış, küslükler unutulmuştur.

“Uygur Düğün Törenleri”

Uygurlarda düğün töreni oldukça detaylı geleneklere dayalı olarak gerçekleşirdi. Düğünler birkaç gün sürerdi. Yemekler yenilip içecekler içildikten sonra gelin, iki kızın beraberinde misafirlerin karşısına çıkar ve “Manım” töreni başlardı. Takılacakları, giydirilecekleri gelinin yanındaki iki kız takar ve giydirirlerdi. Bu arada gelinin dayısı ozanlarla birlikte “Manım türküsünü” söylemeye başlardı. Daha sonra kız ve erkek tarafının annelerini ve çocuklarını öven veya istek ve temennileri dile getiren türküler söylemeleri de gelenekler arasındaydı.

Bu türküler söylendikten sonra şakalar içinde oğlanın annesi gelinin yüzünü açardı. Daha sonra ailesini temsilen oğlan annesi, kıza elbise ve değerli armağanlar hediye ederdi. Kız teşekkür eder ve hediyeleri kabul ederdi. Ondan sonra yaşlı kadınlardan bir ikisi yerinden kalkarak düğünü kutlayıp gelin ile damada olan iyi dileklerini sunardı. Türküler, beyitler, koşuklar söylenirdi. Salondaki kadınlardan her biri mısranın en sonundaki iki kelimeyi beraber okurlardı (MEB, 2017, s. 84).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragrafa bakıldığında İslamiyetten önceki Uygur düğünleri anlatılmaktadır. İçeriğine baktığımızda İslamiyete geçişten sonra bile birçok törenin aynı olduğu gözükmemektedir. Düğünler, toylar, bayramlar birer kültürel değerdir ve bu yüzlerce yıldır yaşatılmıştır. Takı takma töreni Uygurlarda da uygulanmış, türkülerle gelin uğurlanmıştır. Gelinin çeyizi dışında erkek tarafı da çeşitli hediyeler vermiştir. Günümüzde de aynı adetler vardır. Bu da kültürel değer hala yaşatıldığını göstermektedir.

“Yüksek Yüksel Tepelere Ev Kurmasınlar”

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hoş görmesinler
Uçan da kuşlara malum olsun ben annemi özledim
Hem annemi, hem babamı ben köyümü özledim
Babamın bir atı olsa binde de gelse
Annemin yelkeni olsa binse de gelse
Kardeşlerim yolları bilse de gelse
Uçan da kuşlara malum olsun ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı ben köyümü özledim (MEB, 2017, s. 85).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Bu türkünün hikayesine bakıldığında köyünden uzakta birine verilen bir kızın yaşadığı hasret ve üzüntü sonucu hastalanması ve ölümü konu edilmiştir.

Bu türküde baba evinden ayrılan kızın yaşadığı üzüntü ve hasretten bahsedilmiştir. Zira artık anne baba ve kardeşlerinden uzak olacağı, başka bir eve gittiği anlatılmaktadır. Bu evde hor görülebileceği korkusu vardır. Türk kültüründe evlenen kız, daha çok eşinin ailesinin yanına gitmekte veya yeni bir eve geçmektedir. Her iki durumda da bulunduğu evden ayrılacağı için buna üzülmektedir. Hasretin getirdiği keder anonim olan bu türkünün ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu türkü kına gecelerinde hala söylenmektedir. Bu türkü artık kültürel bir değer halini almış ve benimsenmiştir.

“Türk Mimarlığı”

Türklerin konargöçerlik dönemlerinde çadırlarda oturdukları bilinmektedir. Bu dönemde en çok kullanılan çadır tipi de yurt adı verilen keçe çadırlarıdır. Bu çadırlar içten ağaç iskeletlere dayandırılır ve üstü yuvarlak olup kubbe biçimindedir. Bahsedilen bu yurt çadırların etkisi, ilk kez Uygur mimarlığında kubbeli tonozlarda görülmektedir. Oradan Oğuzlara geçen kubbe anlayışı, Karahanlılar ve Selçuklularla birlikte daha da gelişerek devam etmiştir. İslamiyetin kabulünden sonra geleneksel çadır biçimi, insanların sürekli konutu demek olan türbe biçimine sokulmuştur. Selçuklu türbeleri ise Osmanlı mimarisine önemli bir esin kaynağı olmuştur (MEB, 2017, s. 87).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Genel olarak konargöçer yaşayan Türkler, yerleşik hayata geçtikten sonra bile bundan kopamamışlardır. Çadır şeklini türbelere uyarlayarak bu kültürü devam ettirmişlerdir. Bu özellik kültürel devamlılığın ve kültürel mirasa duyarlılığın olduğunu göstermektedir. Zira

birçok uygarlık farklı bir dine geçtikten sonra eski kültür özelliklerini unutmaktadır. Türkler ise eski ve yeniye kaynaştırıp ortaya yeni bir kültür ve bu kültürün değerlerini ortaya çıkarmışlardır. Bugün bile cami ve türbe inşaatlarında kubbe mimarisini görmek mümkündür. Bu da değerlerimize ne kadar bağlı olduğumuzu göstermektedir.

4.Ünite: Ülkemizin Kaynakları

“Sığırtmaç Mustafa’nın Öyküsü”

Sığırtmaç Mustafa yirmi kadar atının kendine doğru yaklaştığını gördü. En öndeki adam atından inip çiftliğe nereden gidileceğini sordu. Mustafa: “Siz yanlış yoldan gelmişsiniz. Çiftliğe şu yoldan gidilir.” dedi. Karşısındaki, “Adın ne ?” diye sordu.

“Mustafa.”

“Benim adım da Mustafa, demek adaşız!”

“Sen ne iş görürsün Mustafa?”

“İşte su gördüğün sığırları güderim.”

“Ne kazanırsın?”

“Ayda üç lira”

“Sana 36 lira versem ne yaparsın?”

“Hiç... Almam ki !”

“Neden almıyorsun?”

“Otuz altı lira çok para! Sonra nereden aldın diye sorarlar bana...”

Adam, cebinden bir avuç para çıkarıp Mustafa’ya uzattı: “Al bu parayı.” dedi, “ Yol gösterdiğin için veriyorum sana! Kimse bir şey diyemez.”

Adamın uzattığı paralara karşılık, torbasındaki cevizleri göstererek, “Bir şartla alırım.” dedi Mustafa. “Sen bu cevizleri alırsan bende senin paranı alırım ”tamam.” dedi karşısındaki adam. Sonra “Benim adım da Mustafa, ama yanında Kemal’i de var.” dedi. “Mustafa ile Kemal bir araya gelince ne olur ?” Sığırtmaç Mustafa şaşırdı. Başını salladı.

“Tanımaz mıyım ya... Sen Gazi Mustafa Kemal Paşa’sın.

Ertesi gün, Sığırtmaç Mustafa’nın evlerinin önünde bir otomobil durdu. Mustafa’ya “Seni kaplıcalara götürmeye geldik, Gazi istiyor.” dediler. Kaplıcada Atatürk:

“Mustafa, seni çiftliğime kahya yapacağım, ister misin ?” diye sordu.

Mustafa: “ Siz bilirsiniz.” dedi.

“Hayır Mustafa... Seni kahya yapmayacağım, okula göndereceğim. Orada okuma yazma öğreneceksin!”

Sığırtmaç Mustafa sağlık taramasından geçip tedavisi yapıldıktan sonra okula başladı. Kuleli Askeri Lisesini bitirip subay olarak hayata atıldı (MEB, 2017, s. 106).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragrafta sığır çobanı Mustafa'nın nasıl Mustafa Kemal'in manevi evladı Mustafa olduğu anlatılmaktadır. Yol sormak için durduğu bir yerde sığır çobanı olan Mustafa ile diyaloglarına bakıldığında ne kadar sade bir dil ve dürüstlük olduğunu görürüz. Mustafa Kemal bu çocuğu yanına alarak askeri liseye yollayıp subay olarak hayatını sürdürmesini sağlamıştır. Bu Mustafa Kemal'in ne ilk ne de son manevi evladıdır. Dürüstlük timsali sayılabilecek biri olan sığır çobanı Mustafa kısa sürede başarılı bir subay olarak görev almıştır.

5.Ünite: Ülkemiz ve Dünya

“10. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı'ndan”

Devletlerimiz arasında yüksek seviyede gelişmekte olan siyasi ilişkiler söz konusudur. Ekonomi, ticaret, kültürel alanlarda iş birliği konularının daha büyük başarılar getirmesini arzuluyoruz. 21. yüzyılda Kırgızistan'ın kardeş Türk devletleri ile iş birliği temelinde yetişen ilişkilerinin, karşılıklı çıkarların da göz önünde tutularak gelişeceğine inanıyoruz. Yıllar önce Ulu Önder Atatürk bir fikir belirtmişti. Dili bir, dini bir, kültürü bir Türk halklarının hepsinin birliğini savunarak ortak gücümüzü daha da arttırma fikrini ileri sürmüştü.

Kırgızistan Eski Başbakan Birinci Yardımcısı Daniyar Usenov, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk diyor ki, “ Azerbaycan'ın sevinci Türkiye'nin sevincidir. Azerbaycan'ın üzüntüsü Türkiye'nin üzüntüsüdür. Azerbaycan halkının milli lideri Haydar Aliyev de diyor ki “ Türkiye ve Azerbaycan bir millet iki devlettir”. Bu sözler devletlerarası ve toplumlar arası ilişkileri de yönlendirir.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev (MEB, 2017, s. 129).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragraflarda Kırgızistan eski başbakan yardımcısı ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın Mustafa Kemal ile ilgili sözlerine yer verilmiştir. Ortak dil, din, kültür temel alınarak Türki cumhuriyetlerin birleşmesi, ortak savunma gücü oluşturarak birbirini desteklemesi önerilmiş böylece aynı kültürün evlatlarının bu kültürleri koruyarak geleceğe ışık olmaları vurgulanmıştır. Diğerinde ise aynı milletin çocukları olduğumuzu her alanda Azerbaycan ile ittifak yapılması konu edinmiştir. Kurtuluş savaşından bugüne birbirine destek olan iki devletin bunu daha da arttırması düşünülmektedir. Bunların temel noktası ortak kültürden geçmektedir. Aynı inaniş ve kültüre sahip olan toplumların birleşmesi gerektiği düşüncesi vurgulanmıştır.

6. Ünite: Demokrasinin Serüveni

“Atatürk Diyor ki”

Atina ve Sparta gibi Yunan şehirleri, bir nevi demokrasi ile yönetilirdi. Roma dahi demokrasi hayatı yaşamıştır.

Türk milleti en eski tarihlerinde, meşhur kurultaylarıyla bu kurultaylarda devlet yöneticilerini seçmeleriyle demokrasi fikrine ne kadar bağlı olduklarını göstermişlerdir (MEB, 2017, s. 142).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Eski Türk devlet geleneğini araştıran Atatürk, demokrasinin ilk olarak Türkler tarafından kullanıldığından bahsetmiştir. Kurultaylardan örnek vermiştir. Bildiğimiz üzere kurultaylarda son karar kağana ait olsa da genellikle ortak fikir kabul edilmektedir. Bu da devlet içinde demokrasi unsurunun ağır bastığını göstermektedir.

“Cumhuriyetin Milletimize Kazandırdıkları”

Cumhuriyet rejiminin, bütün vatandaşları kanun önünde eşit sayması, onlar arasında hiçbir ayrıcalık tanımaması, onların devlet yönetimine eşit olarak katılımını sağlaması, vatandaşların temel hak ve hürriyetlerini devlet teminatı altına alışı, milli birlik ve beraberliğimiz açısından da birleştirici ve pekiştirici olmuş, milli sınırlarımız içinde hiçbir ayrıcalık yapılmaksızın bütün vatandaşlarımızın paylaştığı, yararlandığı, bu nedenle korumaya ve yaşatmaya kararlı olduğu bir idare haline gelmiştir.

Cumhuriyet rejimi aynı zamanda, insan unsuruna verdiği değer, insan hak ve hürriyetlerine gösterdiği saygı nedeniyle ki çağdaşlaşmayı, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı en iyi şekilde gerçekleştiren bir ortam oluşturmuştur (MEB, 2017, s. 154).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Cumhuriyet ile beraber bütün vatandaşlar her alanda eşit olmuş devlet önünde mahkeme önünde kimsenin kimseye üstünlüğü kalmamıştır. Parçada sıradan bir çoban ile en büyük devlet yetkilisinin bile mahkeme önünde eşit olduğu vurgulanmıştır.

“İslamiyet ve İslamiyet Sonrasında Türk Kadını”

İslamiyet evlilik, eş sayısı, boşanma, miras hakkı, mal-mülk edinme, insanca muamele görme, cinsiyet ayrımı gözetmeme gibi konularda kadın ve erkeği aynı düzeyde görmektedir.

Türkler İslamiyete girişleriyle birlikte bir taraftan kendi örf ve adetlerini muhafaza etmeye çalışırken bir taraftan da Fars, Bizans ve Avrupa kültürünün etkisinde kalmışlardır. Bu kültür karışımı içerisinde elbette ki Türk kadınının statüsünde değişimler olmuştur.

Selçukluların X.yüzyılda Anadolu’ya gelişlerine kadar, İslamiyetin tesirlerine rağmen Türk kadını aktiftir. Günlük yaşamda erkeklerle beraberdir. Eve kapatılmamıştır. Selçuklu

egemenliği 300 yıl kadar sürer. Bu dönemde kadının sosyal durumu hayli değişikliğe uğrar. Türk kadını sanat ve kültür hareketleriyle ilgilenir. Kadınlar adına medrese, hastane ve kütüphaneler yapılır. İran’da Kirman şehrinde Kutlu Türkan Hastanesi, Kayseri’de bugün adına tıp fakültesi kurulan Gevher Nesibe Şifahanesi, Divriği’de Turan Melek Hatun Kütüphanesi gibi.

Osmanlı Devleti’nde ise Türk kadınına kısmen bir sosyal hayat tanınmış ancak bu durum gitgide kaybolmuştur. Osmanlı Devleti Döneminde kent kadınları tümüyle eve kapanmış bir yaşam sürdürürken kırsal kesimdeki kadınlar tarlalarda çalışarak üretimde yer almışlardır.

Osmanlı Devleti’nde kapsamlı bir toplumsal değişime yol açan ilk gelişme Tanzimat Fermanı’nın ilanı ile başlayan yeni tarihi dönemdir. Bu dönemde Türk kadını gerek düşünce gerekse doğrudan doğruya siyasi ve toplumsal haklar yönünden ciddi adımlar atabilmiştir. Ancak evlenme, boşanma, mülkiyet gibi konular bunlar arasında yer almamıştır. Tanzimat Döneminde Batı’ya yönelme hareketlerinin en önemlisi kuşkusuz eğitim ve öğretim alanında başlamıştır. Kız çocukları için ilkokul ve ortaokullar açılmaya başlanmıştır. Ardından açılan Ebe Okulu, Kız Sanat Okulu, Kız Öğretmen Okulu ile Türk kadınının ilk meslekleri ebeler ve öğretmenlik olmuştur. Bahsedilen konumdaki Türk kadının başlayan Kurtuluş Savaşı’nın gerek hazırlık aşamasında gerekse savaş sırasında yaptığı hizmetler tartışılmaz ölçüde öneme sahip olduğunu söylemek yanlış olmaz (MEB, 2017, s. 155).”

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Paragrafta Türk kadınının dünden bugüne değişimi konu edilmiştir. İslamiyet öncesinde kadın ve erkek her alanda eşit olduğu ordu-millet anlayışını temel alan bir yaklaşım varken İslamiyet ve yerleşik hayatla beraber bu durum ortadan kalkmış kadınlar geri planda kalmaya başlamıştır. Devlet yönetiminden, sosyal ve kültürel hayattan uzaklaşmış olsalar da Tanzimat ve Cumhuriyet dönemlerinde yavaş yavaş tekrar bu haklara sahip olmuşlardır. Kültürel miras olarak bakarsak kadınlar eski haklarına tekrar kavuşmuş her alanda aktif olmaya başlamışlardır. Öğretmenlikten, muhtarlıktan, vekillikten başbakanlığa kadar her alanda yer almışlar ve yükselmişlerdir.

7. Ünite: Elektronik Yüzyıl

“Şehrin Altındaki Köyler: İstanbul’un Eski Yerleşimleri”

İstanbul, Neolitik Çağda (İlk çağda bir dönem) önemli bir yerleşim yeridir. Bugün yürüdüğümüz sokakların, mahallelerin altında bir zamanlar başka bir şehrin veya köyün olduğunu düşündünüz mü? Tarih yüklü bu şehirde, bugün yerleşim ve iskan yeri olarak kullandığımız alanlar eski dönemlerde de kullanılırdı. Yani şehrin altında başka şehirler ve köyler yatıyor. İstanbul’da Neolitik yerleşim izlerine genelde yol inşaatları sırasında tesadüfen

rastlanmaktadır. Örneğin son senelerde yapılan Marmaray inşaatı sırasında, Yenikapı'da Neolitik Çağa ait bir yerleşim yeri bulunmuştur.

Yapılan incelemelerle o dönemde buralarda farklı birçok yerleşim yerinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak günümüzdeki hızlı kentleşme ile çoğu yol olmuştur. Yenikapı'da yapılan araştırmalar Neolitik Çağda henüz boğazın su dolmadığını göstermektedir. O dönemde Marmara ve Karadeniz birer göl gibiydiler. Kazılarda bulunan kemikten yapılmış kancalar, İstanbul'un eski sakinlerinin balık avına çıktığının göstergesidir. Ayrıca ağaç kütüklerinden oyulmuş kayıklar ve küreklerle denize çıktıkları, çevrede yetişen meyvelerle beslendikleri tespit edilmiştir (MEB, 2017, s. 163)."

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

İnsanoğlu bir yere yerleşirken oranın belli şartlara sahip olup olmadığına bakmıştır. Bu durum binlerce yıl öncesinden beri süregelen bir durumdur. Paragrafta da belirtildiği gibi şu anki yerleşim yerlerinin altında çok eski insanların da olduğunu unutulmamalı ve bunlara ait eserler bulunduğu takdirde tahrip edilmemesine dikkat edilmelidir. Zira bunlar kültür mirası ve kültürel birer değerdir. Eski insanların nasıl yaşadığı, nasıl hayatta kaldığı, nasıl öldükleri insanlığa açıklanmalı onların kültürlerini yaşatmalıyız. Zira kültür aynı zamanda o coğrafyada yaşayan bütün insanların ortak malıdır ve evrensel bir bütündür. Bulunan tarihi eserler itina ile korunmalı ve değeri bilinmelidir.

"Türk Kuşunun Kuruluşu"

3 Mayıs 1935 yılı sabahı Atatürk bana, " Haydi bakalım Gökçen, gidiyoruz. Bugün bizim için bir bayram günüdür. Hem de ileride çok övüneceğimiz bir kuruluşun açılışını yapacağımız bir bayram. Türk Hava Kurumuna bağlı olarak Türk Kuşu'nu açıyoruz. Orada binlerce, yüzbinlerce genç havacı yetiştireceğiz..." dedi. Atatürk açılış konuşmasını yapmak üzere kürsüye geldiği zaman ortalık alkıştan inliyordu. Atatürk bir ara kulağıma eğilerek sordu: " Gökçen, görüyorum çok heyecanlandın bu gösterilerden. Nasıl, sen de böyle havalarda süzülebilir, paraşütle atlayabilir misin bakalım?" Başıma sallayıp, şöyle dedim: "Haklısınız Paşam. Gerçekten çok heyecanlandım ve çok beğendim bu gösterileri. Onların yerinde olmayı isterdim." Bu cevabım üzerine tatlı tatlı gülümsedi ve: " Cesaretini beğendim. Gökçen olan soyadına havacılık doğrusu çok yakışacak" (MEB, 2017, s. 173)."

Parçanın Kültürel Mirasa Duyarlılık Açısından İncelenmesi

Yukarıdaki paragrafta Türk Kuşu'nun açılış hikayesi anlatılmıştır. En dikkat çeken taraf ise kadınların da bu alanda görev alma şansını yakalamış olmalarıdır. Cumhuriyetin kuruluşu ile beraber topyekûn kalkınma planları yapılmış kadın-erkek demeden herkes buna gönüllü olmuştur. Pilotluk, vekillik, doktorluk, belediye başkanlığı, ebelik, muhtarlık, öğretmenlik

gibi meslek dallarına kadınlar da girmeye başlamıştır. Bu durum toplumsal işbirliğinin oluşmasına katkı sağlamış ve kadın-erkek eşitliğinin gelişmesine fırsat vermiştir. Kadın artık üreten ve üretimde söz sahibi olan ve her alanda ağırlığını hissettiren olmuştur.

Mustafa Kemal'e göre Anadolu kadınının tarifi şudur “Çift süren, tarlayı süren, ürünleri pazara görüp satan parasını getiren, ormanda ağaç kesen, omzunda çocuğu ile yağmur, kar, kış, sıcak demeyip orduya destek olup cephane taşıyan fedakar ve ulvi Anadolu kadınıdır” (Gelgeç Bakacak, 2009, s. 636).

Ayrıca Atatürk “Dünya üstündeki gördüğümüz her şey kadının eseridir” diyecek kadar kadına önem veren ve onu toplumun bir parçası haline getiren biridir (Erdem, 2015, s. 1271).

Mahmut Esat Bozkurt'un 1926 da Medeni Kanunu meclise sunup kabul edilmesi ile Türkiye Cumhuriyetinde kadın ve erkek eşit bireyler haline gelmiştir. Örnek vermek gerekirse mirasta kadın ve erkeğe eşit pay verilmesi mahkemede tanıklıkta eşit olmaları, çok eşliliğin kaldırılması gibi.

1580 sayılı 3 Nisan 1930 tarihli kanunla kadınlar belediye seçimlerine katılma hakkı elde etmiştir. Böylece kadınlar siyasal alanda ilk kez hak kazandılar. 28 Ekim 1933 de ise ikinci olarak köylerde muhtar olma hakkı kazandılar ve ilk kadın muhtarımız Aydın Çine ilçesine bağlı Dereköy köyüne muhtar olarak seçilen Gül Hanım ilk kadın muhtar olmuştur. 4 Aralık 1934 de Anayasanın 10 ve 11. maddeleri değiştirilerek kadınlara vekil seçme ve seçilme hakkı tanınmış, 22 yaşını bitiren her vatandaş vekil seçiminde oy kullanma 30 yaşını bitiren her vatandaş ise vekil olabilme imkanına kavuşmuştur. Türk kadınları ilk kez 1935 seçiminde bu hakkını kullanmış ve 18 Türk kadını Türkiye Cumhuriyetinde vekil olarak seçilerek meclise girmiştir. (Erdem, 2015, s. 1272).

1932 yılında Dünya'ya baktığımızda Amerika'da 554, İngiltere'de 63, İtalya ve Fransa'da ise 40 kadar kadın pilot vardı. Bunun yanı sıra Türkiye'de ise Sabiha Gökçen ilk Türk kadın pilotu olarak bilinmektedir. Sabiha Gökçen “güçlü ve kahraman cumhuriyet kadını” temsil etmiştir (Aslan, 2011, s. 148).

Bu dönemde sadece Sabiha Gökçen değil başka Türk kadınları da öne çıkmıştır. 25 Eylül'de Türkkuşu komutanı Yüzbaşı Zeki Gülsün'ün komutası altında, Yıldız Uçman ve Naciye Toros gibi diğer kadın havacılar, iki bin kilometrelik memleket turuna çıkmışlardır. Bu turun amacı Türkkuşu'nun Başöğretmeni olan Gökçen'i halka tanıtmaktır.

V. BÖLÜM

SONUÇ ve TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmadan elde edilen sonuç ve tartışma ve bu sonuçlar ışığında önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgiler dersi temel amaç olarak öğrencilerin topluma uyum sağlayıp bilgilerini yaşama geçirmelerini sağlamayı amaçlar. Bu da toplumun ve kültürünün devamını sağlamak olarak ifade edilebilir.

Türk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılması, kültürü oluşturan değerlerin bozulmadan yeni nesillere aktarılması temel hedefler arasında olması gerekir. Milli şuurun canlı tutulması ve milli kültürün bozulmaması temel gayeler arasında yer alır. Unutulmamalıdır ki kültürel değerlerine sahip çıkan toplumlar geleceğe yön verme kabiliyetini de kazanırlar. İşte bu yüzden Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçlarından biri şudur: "Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder."

İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı metinlerinin kültürel mirasa duyarlılık açısından incelenmesi ile aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1) Ders kitabının 3. Ünitesinde yer alan İpek Yolunda Türkler'de yoğun olarak kültürel miras ve kültürel değerlere yer verilmiştir. Gerek İslamiyet öncesi Türk tarihi gerek İslamiyet'ten sonraki Türk tarihi ile alakalı örnek metinlere yer verilmiş bu metinler kültürel değerlerle donatılmıştır.
- 2) Genel bir ders kitabı metinleri dağılımı yapmak gerekirse kültürel mirasa duyarlılıkla ilgili ilk ünite olan Sosyal Bilgiler Öğreniyorum'da 1 adet, ikinci ünite olan Yeryüzünde Yaşam'da 0, üçüncü ünite olan İpek Yolunda Türkler'de 16 adet, dördüncü ünite olan Ülkemizin Kaynaklarında 1 adet, beşinci ünite olan Ülkemiz ve Dünya'da 1 adet, altıncı ünite olan Demokrasinin Serüveni'nde 3 adet ve yedinci ünite olan Elektronik Yüzyıl'da 2 adet ders kitabı metni bulunmuştur.
- 3) İncelenen Sosyal Bilgiler ders kitabında başta ders kitabı metni olmak üzere kültürel değer ve miras öğeleri dengesiz bir dağılıma sahiptir.

4) İlk ünite olan Sosyal Bilgiler Öğreniyorum'da haklardan bahsedilmiş, üretim ve tüketim konusu anlatılmış, bireylerin haklarını bilmesi, sorgulaması ve öğrenmesi anlatılmıştır.

5) İkinci ünite olan Yeryüzünde Yaşam'da incelenen konu ile ilgili ders metni hiç bulunmayıp daha çok istatistiksel veriler ve açıklamalarına yer verilmiştir.

6) Üçüncü ünite olan İpek Yolunda Türkler'de 16 ders kitabı metni bulunmaktadır. Bunlardan 8 parça İslamiyet Öncesi dönemi anlatmakta, 8 parçada ise Türklerin İslamiyeti kabulü ve sonrasında bahsedilmektedir. Bu parçalarda yoğun olarak vatan, millet, bayrak, din sevgisi anlatılmış ve kültür aktarımı sağlanmış, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir köprü kurulmuştur.

7) Dördüncü ünite olan Ülkemizin Kaynakları'nda 1 adet ders kitabı metni yer almaktadır. Bunda Mustafa Kemal ve Sığırtmaç Mustafa'nın hikayesi işlenmekte, dürüstlük değerinden bahsedilmektedir.

8) Beşinci Ünite olan Ülkemiz ve Dünya'da 1 adet ders kitabı metni yer almaktadır. İçeriğinde Kırgızistan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanlarının Mustafa Kemal Atatürk hakkında ki sözleri yer almakta aynı milletin evlatları olduklarından dem vurulmaktadır.

9) Altıncı Ünite olan Demokrasinin Serüveni'nde 3 adet ders kitabı metni bulunmaktadır. Bu parçalarda cumhuriyet dönemi ve İslamiyet öncesi ve İslamiyet döneminde Türk kadını anlatılmıştır. Geçmişten bugüne Türk kadınının nitelikleri hakkında bilgi verilmiştir.

10) Yedinci ve son ünite olan Elektronik Yüzyıl'da 2 adet ders kitabı metni bulunmaktadır. Bu metinlerde İstanbul'daki eski köy yerleşimleri ve Türkkuşu'nun kuruluşundan bahsedilmiştir.

Dünya ve Türkiye'de eğitimin gelişmesi ve zamanın getirdiği yenilikler Sosyal Bilgiler dersini de etkilemiş ve yeni programlar ortaya çıkmasına neden olmuştur. 2004-2005 yıllarında yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, yapılandırmacı bir eğitim anlayışı ortaya koymuştur. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında bu çalışmanın konusunu da içinde barındıran ortaokul 6. sınıf başta olmak üzere bazı ders programlarında değişiklikler yapılmıştır. Böylece öğrenmeyi öğrenen ve eleştirel düşünebilen bireyleri yetiştirmeyi öngören bir öğretim programı düzenlenmiştir.

Avcı (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kültürel mirasın genele olarak topluma geçmişten kalan yaşantı ve değerler olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada öğretmenler

milletlerin dünden bugüne gelebilen maddi ve manevi ögelerin kültürü oluşturduğunu belirtmiş ve evrensel değerler olduklarından bahsetmişlerdir.

Zhang (2009) ise kültürel mirasın özellikle vatanperverlik duygusunu aşılama etkili olduğundan bahsetmiştir. Kültürel mirasların belli bir millete değil bütün Dünya'ya ait olduğunu belirtmiştir. Öğrencilere sorumluluk duygusunu kazandırmada en anlamlı faktörün kültürel miras eğitimi olduğunu belirtmiş okullarda bunun yeterli verilmediğini belirtmiştir.

Son olarak bu çalışmada da belirtildiği gibi, sadece ders kitapları kültürel mirasa duyarlılık ve aktarım konusunda eksiklikleri vardır. Kültürel miras eğitimi ve bu mirasın korunması gereklidir ve bunu yine öğretmenler tarafından yapılması zorunludur.

5.2 Öneriler

Genel olarak bakıldığında kültürel değerler ve miras öğelerinin aktarımı konusunda kitabın yetersiz olduğu söylenebilir. Gerek ders kitabı metinleri olarak gerekse içerik olarak yeni eklemeler yapılmalı, geçmişten bugüne kültür aktarımı yeterli ölçüde sağlanmalıdır. Bazı ünitelerde ders metninin hiç olmaması bazılarında ise kültürel mirastan bahsedilmemesi olumsuz bir etki yaratmaktadır. Ayrıca kültür aktarımında görsel sembollerin önemi büyüktür. Bu yüzden görsel sembolere önem verilerek kitapların hazırlanması gerekmektedir. Ders kitapları yazılırken Türk kültürünü yansıtacak metinler düzenlenmeli ve bunlar görsellerle zenginleştirilerek öğrenci seviyesine indirgenmelidir. Böylece öğrenci Türk kültürünü daha kolay özümseyip bunu içselleştirerek başarıyı sağlayacak ve toplumun devamına katkıda bulunabilecektir.

Unutmamalıyız ki kültürün aktarılmasına en büyük yardımı dil ögesi yapmaktadır. Parçadaki dilin ağır olmaması, sade ve anlaşılır olması da en az metin parçaları kadar önemlidir. Öğrencinin okuma hevesini arttıracak metinler hazırlanmalı, merak duygusunu arttıracak resimlerle bu ilgi artırılıp okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Türk tarihi; geçmişi ve kahramanları olan bir tarihtir. Bu şahsiyetlerin özellikle ders kitabında fazlaca yer alması, öğrencinin merak etmesi ve araştırması için destekleyici olmalıdır. Unutulmamalıdır ki kültür, milletin geçmişten bugüne yarattığı her şeydir.

Toplumun devamlılığını ve kültürün aktarımını sağlamada en büyük pay olan aile de kitaplarda çokça yer almalı, akrabalık bağları, aile bağları ve ilişkilerine fazlaca yer verilerek önemi anlatılmalıdır. Sosyal Bilgilerin temeli olan vatan, millet, bayrak öğeleri de bu anlatımlarda yer almalı, Türk milletinin tarihinin öğretilmesi temel amaç edinilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ayan, A. (2015). Orhun abidelerindeki liderlik ve yönetim anlayışının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 49, 305-317.
- Aslan, D. A. (2011). Tayyare cemiyetinin propaganda faaliyetleri ve tayyare bayramları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 141-150.
- Avcı, M.(2014). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Miras Eğitime İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Bildirici, Y. Z. (2017). Türklerde Nevruz'un Yeri ve Önemi. O. K. Gül ve C. C. Çakmakçı (Ed.). *1.Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu* içinde (81-93). Antalya.
- Böyük, G. (2017). *İlkokul Düzeyindeki Çocuklar İçin Hazırlanmış Biyografiler Üzerine Bir Doküman İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cora, İ. (2017). Örgütlerin yönetimi açısından ahilik örgütüne genel bir bakış; tarihi bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 251-281.
- Demirkaya, H. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ders Kitabı. R. Sever ve E. Koçoğlu (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* içinde (87-101). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler anlayışı ışığında yeni Sosyal Bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Erdem, A. R. (2015). Atatürk'ün kadına ve kadın eğitime verdiği önem. *BELGİ*, 9(1), 1266-1277.
- Gelgeç B. A. (2009). Cumhuriyet dönemi kadın imgesi üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 44, 627-638.
- Güven, S., ve Ceylan, O. (2017). Ulakbim'de taranan dergilerde sınıf yönetimi alanında yayınlanmış makalelere ilişkin bir farkındalık çalışması. *Journal of Awareness*, 2(2), 43-54.

- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*, (2. basım), Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kafesoğlu, İ. (1998). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve proquest veri tabanları örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 1-17.
- Karakaya, F., Midilli, A., ve Güven, N. (2017). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Sevgi Yayınları.
- Kumru, C. (2017). Türk mitolojisi penceresinden Orhun Abideleri'ne dair değerlendirmeler. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 17-27.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005). *Sosyal Bilgiler Ders Programı (6-7 Sınıflar)*. <http://ttkb.meb.gov.tr/program>.
- Ögel, B. (1984). *İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Kavram, İçerik ve Program. Cemil Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (2-30)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Saraç, H. S., ve Arıkanç, A. (2010). Yabancı dil ders kitaplarında hedef kültür bilgisini incelemede kullanılabilecek kontrol listesi uygulaması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1-2), 45-56.
- Subaşı, Y. (2014). *Erich Fromm ve Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Şahin, N. (2015). *İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tomlinson, B., & Masuhara, H. (2004). Developing cultural awareness. *Modern English Teacher*, 13(1), 5-11.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Zhang, J. (2009). *Education about Protecting Consciousness of Cultural Objects in History Teaching in Middle School*. Unpublished Master Thesis. Northeast Normal University, Peoples Republic of China.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mehmet TAŞDEMİR

Doğum Yeri ve Tarihi : 07\04\1990 GAZİANTEP

Lisans Öğretimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 2010-2014

Yüksek Lisans Öğretimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi

İletişim Adresi: mehmet_tasdemir1@hotmail.com

ORTAOKUL ALTINCI SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI METİNLERİNİN KÜLTÜREL MİRASA DUYARLILIK DEĞERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

Prof.Dr.Hilmi DEMİRKAYA

% **16**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **15**

İNTERNET
KAYNAKLARI

% **9**

YAYINLAR

% **9**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Konya Necmettin Erbakan University
Öğrenci Ödevi	% 3
2	www.finaldersanesi.com
İnternet Kaynağı	% 2
3	dergipark.ulakbim.gov.tr
İnternet Kaynağı	% 2
4	tarihtarih.com
İnternet Kaynağı	% 1
5	yeryuzundengokyuzune.blogspot.com
İnternet Kaynağı	% 1
6	Submitted to Istanbul University
Öğrenci Ödevi	% 1
7	www.toplumsalanaliz.net
İnternet Kaynağı	% 1
8	dspace.adiyaman.edu.tr:8080	

İnternet Kaynağı

Prof.Dr.Hilmi DEMİRKAYA

%1

9

www.aktifbir.com
İnternet Kaynağı

<%1

10

www.rehberlik.biz.tr
İnternet Kaynağı

<%1

11

www.bbpsivas.net
İnternet Kaynağı

<%1

12

docobook.com
İnternet Kaynağı

<%1

13

www.ilbap.gov.tr
İnternet Kaynağı

<%1

14

prezi.com
İnternet Kaynağı

<%1

15

www.eab.org.tr
İnternet Kaynağı

<%1

16

www.karasar.bel.tr
İnternet Kaynağı

<%1

17

www.ices-uebk.org
İnternet Kaynağı

<%1

18

TAŞ, Ayşe, Mentiş. "Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi", Selçuk Üniversitesi, 2007.
Yayın

<%1

19

www.sanatalemi.net
İnternet Kaynağı

Prof.Dr.Hilmi DEMİRKAYA

<%1

20

www.okulyolu.biz
İnternet Kaynağı

<%1

21

acikerisim.deu.edu.tr
İnternet Kaynağı

<%1

Alıntıları çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

< 35 words

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde